

ZPRÁVY

Československé psychologické
- společnosti
při Československé akademii věd

II

1960

č. 2

C 5792

ZPRÁVY
ČESKOSLOVENSKÉ PSYCHOLOGICKÉ
SPOLEČNOSTI
PŘI ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMII VĚD

JSOU ORGÁNEM ČSPS

ROČNÍK 2 - ČÍSLO 2

ADRESA: ČSPS PRAHA 1, HRADČANSKÉ NÁM. 5

OBSAH :

1. Slovenská psychológia (A. Uherík)	3
2. Psychologie na Moravě (Dr. B. Bárta)	9
3. Zprávy z ústředí	26
Valné shromáždění	26
Z činnosti ústředního výboru	27
Práce sekcí	32
Pobočka ČSPS v Brně	33
4. Zprávy z oblastí	34
Praha	34
Plzeň	42
Hradec Králové	45
Havlíčkův Brod	49
Kroměříž	50
Zpráva o založení Stredoslovenskej oblastnej skupiny Slovenskej psychologickej spoločnosti pri SAV – Žilina	52
Zpráva o činnosti OS Žilina SPS pri SAV za r. 1959	52
Zpráva o činnosti Východoslovenskej OS SPS pri SAV v Košiciach	55
5. II. pracovní konference čs. psychologů	57

K historii psychologie na Moravě.

I. Do roku 1948.

Psychologie na Moravě má už bezmála čtyřicetiletou tradici. Jejím nejvýznačnějším rysem je úspěšné spojování badatelských úkolů s potřebami životní praxe.

15. listopadu 1960 bylo tomu 40 roků, co zahájila při českém odboru zemské rady živnostenské v Brně svou činnost poradna pro volbu povolání. Byla to po nabytí státní samostatnosti první česká poradna vůbec. Měla oddělení psychotechnické, jehož vedením a budováním byl pověřen univ. prof. dr. Ot. Chlup a oddělení lékařské, které vedl univ. prof. MUDr. Fr. Hamza. Tato poradna zůstala i později největší na Moravě.

Druhá poradna pro volbu povolání, která rovněž prováděla psychologická vyšetřování, byla založena r. 1923 v Opavě. Rozvoj psychologického poradenství zaměřeného k povolání pokračoval později velmi slibně zejména zásluhou V. Chmelaře, takže na sklonku první republiky pracovalo na Moravě již 70 poraden. Byly organizovány při okresních péčích o mládež. Na Moravě byl tedy za předmnichovské republiky soustředěn největší počet českých poraden pro volbu povolání (v té době existovaly u nás i německé) a také byl psychologicky vyšetřen relativně největší počet českých případů v Československé republice. Kromě těchto poraden byla zřízena psychotechnická oddělení ve Vítkovických železárnách, v býv. Baťových závodech ve Zlíně a v brněnské Zbrojovce. Tak velký rozmach poradenství i jiné vědeckopraktické činnosti moravských psychologů mohl však nastat jen díky tomu, že se v Brně vytvořilo silné středisko teoretického bádání v psychologii. Jeho počátek je totožný se založením psychologického ústavu na půdě brněnské university a je úzce spjat se zakladatelem tohoto ústavu Mihajlo Rostoharem.

Rostoharova venia docendi pro filosofii byla v r. 1923 převedena z Karlovy university na filosofickou fakultu Masarykovy university v Brně. Současně se stal asistentem u prof.

MUDr. Ed. Babáka na fysiologickém ústavě lékařské fakulty v Brně. Tam působil až do r. 1924, kdy byl na filosofické fakultě v Brně jmenován mimořádným profesorem filosofie. Jeho pobyt na fysiologii jakoby symbolicky předznamenal úzké spojení mezi fysiologií a psychologií, které od té doby vždy mělo mezi moravskými psychology četné přírodovědecky orientované stoupence.

Ke zřízení psychologického ústavu v r. 1926 přispěl Rostohar nejen podnětem, ale i svou soukromou psychologickou laboratoří, kterou věnoval novému ústavu do vínku. V r. 1931 byla pak na filosofické fakultě zřízena také stolice psychologie, na níž byl jmenován řádným profesorem psychologie. Díky těmto objektivním vnějším podmínkám a díky jeho srdečné, přímé a družné povaze se podařilo Rostoharovi soustředit kolem psychologického ústavu řadu mladých a vědecky nadaných pracovníků, kteří kromě badatelských úkolů účinně přispívali k rozvoji psychologické praxe. Byli to především: V. Chmelař, R. Konečný, L. Kolářiková, J. Vaněk, Pejhovský, Burjanek a další.

Chmelař, přestože byl žákem Františka Krejčího, si důkladně osvojil experimentální metodologickou výzbroj při studijním pobytu v Lipsku (1922–23), aniž přejal názory lipských psychologů. Řada dalších studijních cest, které podnikl do ciziny, jeho experimentální erudici ještě prohloubila. Bohatě jí pak využíval nejen v teoretické psychologii, ale stala se mu i neodmyslitelnou součástí jeho poradenské činnosti. Jako vedoucí psycholog poradenství na Moravě jednak budoval a vybudoval při Zemské sociální péči již zmíněnou rozsáhlou síť poraden a jednak prováděl rutinní psychologickou práci v Zemské poradně pro volbu povolání, kterou řídil, a v poradně při Zemské radě živnostenské. Obě funkce zastával až do zániku poraden za okupace. Především jeho zásluhou radily moravské poradny na svém území asi $\frac{1}{3}$ mládeže české národnosti.

V letech 1933–37 se konaly v psychologickém ústavu kurzy (pořádala je Zemská péče o mládež) pro psychology-poradce v poradnách pro volbu povolání. Psychologii přednášel Rostohar a V. Chmelař, který měl velkou zásluhu na tom, že účastníci kursu byli vedeni k syntetickému pohledu na uchažeče povolání. Seznamoval své posluchače především s psychologickým experimentem a se zaměřeným pozorováním, které považoval za hlavní metody v psychologickém poraden-

ství. Mechanické testování hodnotil velmi kriticky. Zasloužil se o to, že se v moravských poradnách nerozvinulo. Jeho slova z r. 1932 (Výchova dorostu, zásady, prostředky a metody, Brno 1932), jsou dosud aktuální. „Jádro problému tvoří dnes v poradnách co nejpravděpodobnější zjištění vloh, schopností, způsobilosti pro zamýšlené povolání, a to jak po stránce tělesně zdravotní, tak po stránce duševní, mravní, s patřičným zřetelem k poměrům hospodářským, sociálním, vědeckými metodami s vysokým stupněm spolehlivosti, v poměrně krátké době a bez vědeckých námitek... K hlavním metodám psychotechnického šetření, jež je ve stadiu zkoušení cest, patří experiment a záměrné pozorování... Testové zkoušky, o nichž se mnozí mylně domnívají, že jsou snad jedinou psychotechnickou metodou při zkouškách v poradnách vůbec, považují psychologové samy o sobě za nedostačující. Lze k orientaci užítí jen v praxi osvědčených a na velkém počtu případů ověřených testů s vysokou symptomovou hodnotou... Není snad ani nutno poznamenávat, že provedením pokusu, testu, není hlavní úkol praktického psychologa skončen, neboť vlastní odborná psychologická praxe nastává teprve při interpretaci výsledků. Tato bez odborné teoretické přípravy je velmi problematická... Nikdy se nesmí zapomenout, že aparáty jsou jen pomůckami, kdežto cílem je psychologické poznání.“

Chmelař si byl vědom, že tehdejší instituce poradenství má své kořeny v kapitalistickém řádu, že má pomoci řešit dilemma: racionalizace práce — nezaměstnanost. Myšlenka, že stroj a pracovní prostředí se musí přizpůsobit člověku, nemohla být samozřejmě v kapitalistické republice realizována, ale bylo nutno za ní bojovat. A tak prof. Chmelař píše (str. 82): „I tu stojíme před novou epochou, před novými problémy, tj. přizpůsobiti pracovní prostředí více člověku, učiniti centrem člověka a ne stroj. V této epoše bude se větší důraz klásti na otázku, zda určitý stroj nebo nástroj je dobře adaptovatelný pro člověka.“ Tato epocha, jejímž cílem je na prvním místě člověk, se realizuje v období budování socialismu a komunismu. Chmelařova slova jsou tedy pro dnešní československou psychologii zvláště aktuální.

Kromě uvedených poraden byla v r. 1930 otevřena v rámci Sociální péče o středoškolské studentstvo zvláštní samostatná Studentská poradna v Brně.

Psychologickou práci v ní od počátku prováděl doc. dr. Velinský a po něm krátce doc. dr. Jan Uher (pak popravený

prof. pedagogiky). Od r. 1933–34 do 1. I. 1938 vedl poradnu R. Konečný. Po něm převzala její vedení L. Kolářiková, která v poradně pracovala od září roku 1935. Počínaje působením R. Konečného, poradna prováděla: výzkum v pátých třídách národních škol, udílela rady v případech neprospěchu, nápadného chování a konfliktů, dále se zabývala výběrem žáků pro různé typy škol, výběrem všech nastávajících primánů v pátých třídách a poradami kvartánům. Zavedla dlouhodobé sledování žáků, kteří poradnou prošli. Činila tak pomocí dotazníků, které zasílala rodičům i školám. V posledním roce svého působení dosáhla 97% úspěšně provedených porad. Radila i při volbě povolání. Pro svůj provoz si vypracovala vlastní soubor 25 zkoušek.

V práci uplatňovala důsledně individuální přístup k žákovi, jen při větších výzkumech kombinovala hromadná vyšetření s individuálními. Poradna kladla ve svém programu důraz na soustavný výzkum českého studenta (po stránce biologické, psychologické a sociální), na spolupráci odborníků a ústavů, na sjednocení výzkumné práce, na vybavení laboratoří a kontrolu validity metod, na informace, propagaci a osvětu slovem i tiskem a na profylaxi. R. Konečný dosáhl toho, že poradnu pravidelně pracovala sociální pracovnice, že poradna měla stálou administrativní sílu a zajistil spolupráci s lékařem.

O několik roků dříve než Studentská poradna, byla v Brně zřízena Psychologická poradna Společnosti pro výzkum dítěte. Tuto poradnu založili společnými silami prof. MUDr. Babák, prof. PhDr. Rostohar a brněnští pedagogové. Poradna měla nejen funkci diagnostickou, ale i nápravnou. Poradnu vedl od r. 1927–32 R. Konečný. Krátkou dobu před ním v ní pracoval Vodnařík. V poradně pracoval i lékař, kterým byla psychiatr Vilímková z psychiatrické léčebny v Brně–Černovicích. Ze záslužné činnosti této poradny sluší vzpomenout alespoň revizi pomocných škol (během 1 škol. roku), která měla za následek, že celá řada dětí byla vrácena zpět do škol normálních.

Na Moravě se vyvíjela hned od počátku úzká spolupráce psychologů nejen s lékaři, ale i s pedagogy. Představitelé pedagogiky na Moravě – Otakar Chlup a Jan Uher nejen že budovali vědeckou pedagogiku na psychologických základech, ale měli i úzké osobní vztahy s psychology. To přirozeně ne-

zůstalo na jedné straně bez vlivu na dobrý poměr moravského učitelstva k psychologii a na druhé straně to znamenalo, že se psychologové velmi aktivně zúčastňovali nejen vědeckého řešení pedagogických problémů, ale účinně pomáhali učitelstvu v realizaci jeho pokrokových snah. Svědčí o tom např., že prof. Rostohar byl dlouholetým místopředsedou Společnosti pedagogického musea v Brně. Jako předseda Společnosti pro výzkum dítěte (po zemřelém prof. MUDr. Babákovi od r. 1926) dal podnět k úzké spolupráci se Společností pedagogického musea. Plodnost této spolupráce byla usnadněna tím, že předseda Společnosti pedagogického musea pedagog V. Komárek se stal místopředsedou Společnosti pro výzkum dítěte.

Dále uvedeme jen několik příkladů za mnoho dalších. Chmelař byl členem a několik let předsedou Poradního sboru pro akademické studium. Konečný byl členem profesorského sboru pokrokové Pedagogické akademie (1. IX. 1930 až 30. V. 1931), kde přednášel psychologii a logiku. Kromě toho byl velmi pravděpodobně prvním školním psychologem u nás – oficiálně uznávaným i úřady. Již od r. 1932 působil na reálném gymnasiu v Tišnově nejen jako profesor, ale i jako školní psycholog. V r. 1934 při odchodu z tišnovského gymnasia dostal poděkování „za veškerou svědomitou práci jak profesora, tak školního psychologa, jakož i za neúnavnou práci lidovými výchovnou“. Po prázdninách téhož roku nastoupil na brněnském gymnasiu, kde byla funkce „školního rádce-psychologa“ schválena oficiálně tehdejší Zemskou školní radou. Z titulu této funkce byl Konečnému snižen učební úvazek. Školním psychologem zůstal až do svého zatčení německými okupanty v r. 1939. Tehdejší popis jeho psychologické práce je i dnes velmi aktuální. I po stránce kvantitativní byla jeho psychologická činnost na škole úctyhodná. Např. v neklidném roce 1938–39, ač činnost proti létům minulým byla méně intenzivní, provedl 233 skupinových a 191 individuálních (tj. 424) vyšetření. List rodičům O politické výchově (v r. 1945) podepsal jako tehdejší správce ústavu dnešní ministr školství a kultury František Kahuda.

V létech 1930–34 zasahuje M. Rostohar do vážného sporu pedagogů o metodu čtení, který se vyvíjel mezi zastánci metody globální a zastánci metody syntetické. Na základě psychologického rozboru opírajícího se o výsledky výzkumu podroboval od r. 1930 vážné kritice zastánce obou směrů (na sjezdech Společnosti pro výzkum dítěte, v přednáškách učitel-

stava a v literárních pojednáních) a v r. 1934 shrnul své názory v knize: *Psychologické základy počátečního čtení s praktickým návodem ke čtení*. Touto prací si Rostohar vydobyl významné místo mezi českými metodiky.

Významná bývala účast brněnské psychologické skupiny na pedagogických sjezdech, jichž se účastnila v čele s Rostoharem, který již na II. sjezdu v Brně byl zvolen místopředsedou (předsedou byl organizátor sjezdu Babák). Svou přednáškou „O metodách psychologického výzkumu dítěte“ formuloval nejen program svých vystoupení na příštích sjezdech, ale i program těchto sjezdů. III. sjezd, kde Rostohar přednesl referát o svých experimentálních studiích o vývoji pojmu u dítěte, se konal v r. 1926 v Praze. Na IV. sjezdu konaném v roce 1930 v Bratislavě byl Rostohar opět místopředsedou. V. sjezd se konal v r. 1934 v Brně, a to za jeho předsednictví. Byl vlastně prvním všeslovanským sjezdem. Jeho význam spočívá především v tom, že pomohl vytvořit velmi dobrou základnu pro sjednocení organizace pedagogické práce ve slovanských zemích. Poslední sjezd se konal jako II. slovanský sjezd v Rostoharově rodné Jugoslávii – v Lublani.

Mnohé výsledky svých prací a řadu svých názorů publikovali moravští psychologové ve vlastním časopise *Psychologie*. Od jeho založení (1935) jej do r. 1949 redigoval Mihajlo Rostohar. Časopis vycházel 4× do roka o celkovém rozsahu 12 tiskových archů (po většinu roků). Od 1. IX. 1944, přestože 3. číslo bylo již vysázeno, nesměla být *Psychologie* na zákaz okupantů již vydávána. Tento ročník byl dokončen dvojčíslem (3. a 4. číslo) až v roce 1946, rok po osvobození.

Uzavřením vysokých škol na počátku okupace byli moravští psychologové zbaveni ohniska svého působení – psychologického ústavu brněnské university. Rostoharovi se podařilo přejít do partyzánského odboje v Jugoslávii. Konečný byl zatčen a vězněn a jejich blízký spolupracovník Uher byl popraven. Vzájemný styk ostatních psychologů musel být omezen na minimum. V této těžké době zemřel v Brně (14. XII. 1944) po delší chorobě Ferdinand Kratina, který mezi moravskými psychology zaměřenými převážně experimentálně, představoval badatele s větším sklonem k syntetickým pracem.

Po r. 1945 nastává na Moravě značný rozvoj psychologie – zejména na vysokých školách. Hned po osvobození Brna obnovují činnost psychologického ústavu na filosofické fakultě

v Brně V. Chmelař, L. Kolářiková, R. Konečný a po návratu do Brna i M. Rostohar. Rostohar, Chmelař a Kolářiková budovali psychologii i na Vysoké škole sociální v Brně, kde všichni tři působili až do jejího zániku v r. 1951. Kolářiková se zasloužila o zřízení a budování psychologického ústavu na filosofické a pedagogické fakultě v Olomouci, kde také přednášela psychologii od r. 1946 do r. 1951. Na nově zřízené pedagogické fakultě v Brně budoval od r. 1946 psychologický seminář V. Chmelař. Na této fakultě přednášel psychologii až do r. 1953, kdy byla přeměněna na vyšší školu pedagogickou.

Až do r. 1948 se moravští psychologové hlásili k různým psychologickým směrům, které však většina přijímala (díky svému experimentálnímu zaměření) kriticky. Únor 1948, který znamenal definitivní nástup našeho lidu na cestu k socialismu a komunismu přinesl s sebou i revoluční změny ve vývoji celé československé psychologie a tedy i změny ve vývoji psychologie na Moravě.

II. Po únoru 1948.

Po únoru 1948 bylo v Československu započato s kvalitativním přebudováním teoretických základů psychologie na základě učení marxismu-leninismu. Jeho hlavní východiska tvořilo zejména:

1. marxistické zdůraznění rozhodujícího podílu společnosti na formování duševního života člověka,
2. Pavlovovo přírodovědecké pojetí organismu jako celku.

Přestavba teoretických základů studia psychologie v tomto duchu byla hlavní činností členů psychologického ústavu filosofické fakulty v Brně do roku 1952–53. Psychologický ústav zůstal i v této nové epoše vývoje čs. psychologie základním jejím střediskem na Moravě.

Ve studijním roce 1948–49 odešel prof. dr. Mihajlo Rostohar na odpočinek (vedl opět ústav od roku 1945) a ředitelem ústavu se stal prof. dr. Vilém Chmelař, který byl v této době jmenován profesorem. Prof. dr. Mihajlo Rostohar působil ještě po odchodu z filosofické fakulty jako rektor Vysoké školy sociální v Brně (ve stud. roce 1948–49). V roce 1949 byl přijat za asistenta dr. Jiří Sedlák, v roce 1952 dr. Boleslav Bárta, v roce 1958 prom. psycholog Vladimír Smékal, v roce 1960 prom. psycholog Josef Šindelář. V roce 1954 se stal odborným instruktorem Jaroslav Antl, který byl na ústavě zaměstnán jako mechanik. Venia docendi pro psychologii získali v roce 1947 Ludmila Kolářiková a Robert Konečný. V roce 1950 odešel doc. dr. R. Konečný z fakulty do praxe a stal se prvním klinickým psychologem na Moravě a snad i v Československu. Místo nastoupil ve Státní psychiatrické léčebně v Brně–Černovicích. Sem za ním chodili na praxi psychologové z Moravy, Čech i Slovenska.

Při zřizování kateder v roce 1950 byl psychologický ústav spolu s pedagogickým seminářem přiřčen jako subkatedra psychologie-pedagogiky ke katedře filosofie. V roce 1953 byla zřízena samostatná katedra psychologie a pedagogiky a jejím vedoucím byl jmenován prof. dr. Vilém Chmelař.

Nové dialekticko-materialistické pojetí teorie hluboce zasáhlo do vývoje psychologie. Byly vytvořeny předpoklady pro to, aby jednotlivé psychologické disciplíny mohly také účinně pomáhat praxi budování socialismu v naší vlasti.

Byla-li léta 1948–1953 charakterizována především činností zaměřenou k přestavbě teoretických základů výuky psychologie, vystupuje od školního roku 1953–54 v činnosti ústavu do popředí budování nové metodologické techniky, která by odpovídala pokrokům, dosaženým v psychologické teorii. Naléhavá potřeba revize dosavadní psychologické metodologie a potřeba vybavit ústav metodami novými, byla zvýšena ještě tou skutečností, že již od škol. roku 1948–49 bylo zřízeno jednooborové studium psychologie a jeho absolventi se od roku 1952–53 začali uplatňovat v nových pracovních odvětvích, především ve zdravotnictví.

V oblasti metodologické to tedy znamenalo pro psychologický ústav především stavbu a nákup nových přístrojů a přestavbu dosavadních laboratorních prostor tak, aby tvořily funkční jednotu s novými přístroji a odpovídaly požadavkům moderního psychologického experimentu.

V roce 1960 byl již započat výzkumný provoz v laboratoři dětské a pedagogické psychologie a v laboratoři fyziologické a klinické psychologie, které vzhledem k požadavkům praxe byly budovány nejdříve. I když v těchto laboratořích zbývá ještě mnohé věci dokončit, začíná ústav budovat také laboratoř psychologie práce, jejíž praktický význam a potřeba v současné době velmi vzrůstá.

Problematika řešená členy psychologického ústavu se týká některých základních teoretických otázek psychologie obecné, vývojové a sociální, dále otázek z oblasti fyziologické psychologie, farmakopsychologie, psychopatologie, psychologie práce a pedagogické psychologie.

V současné době jsou členové ústavu účastni na řešení témat státních vědeckých úkolů „Škola a výchova v etapě dovršení socialismu a komunismu“ a „Zdravý vývoj mladé generace“. Spolupracují zejména se zdravotnickými zařízeními a průmyslovými podniky, s výchovnými zařízeními a vojenskými institucemi, zejména s Vojenskou akademií Antonína Zápotockého v Brně. Rozsáhlá je veřejně prospěšná práce pracovníků ústavu ve Společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí (organizace Lidových universit, Závodních akademií atd.).

Průměrný počet posluchačů, kteří studují psychologii jako samostatný neučitelský obor je poměrně malý (20–25 posluchačů v pěti ročnících), kdežto počet posluchačů, kteří poslouchají psychologii v rámci svých učitelských oborů činí průměrně 400 posluchačů z filosofické a přírodovědecké fakulty.

V roce 1950–51 byl vytvořen z řad studentů a učitelů psychologie Pavlovovský kroužek, který se soustavně věnoval prohloubení studiu prací I. P. Pavlova a jeho školy. Z jeho iniciativy bylo – mimo jiné – přikročeno k překladu Dvacetileté zkušenosti objektivního studia vyšší nervové činnosti (chování) zvířat od I. P. Pavlova.

Z dvouleté tradice pavlovovského kroužku se vyvinul první studentský vědecký kroužek na Psychologickém ústavě, který byl založen v roce 1953. Od školního roku 1958–59 pracují na psychologii dva studentské vědecké kroužky: kroužek pro metodické otázky psychologie a kroužek pro pedagogickou psychologii.

Celkem bylo na brněnské psychologii obhájeno 71 disertačních a diplomových prací z obecné psychologie, z dětské a pedagogické psychologie, z klinické psychologie, z ekonomické psychologie a soudní psychologie. Většina prací řešila otázky, které mají význam pro praxi pedagogickou, zdravotnickou a výrobní. Část prací se věnuje převážně některým teoretickým a metodickým otázkám ze základního výzkumu.

Jak již bylo řečeno, první studenti odborného studia psychologie (10 posluchačů) na brněnské universitě promovali v roce 1952. Od té doby organizuje psychologický ústav každoročně provozní praxe (14 dnů po třetím ročníku a měsíc po čtvrtém ročníku) v psychiatrické léčebně v Kroměříži. Bylo to umožněno jednak díky pochopení ředitele MUDr. Aloise Plískala a jednak proto, že dr. Boleslav Bárta, který v roce 1952 nastoupil do léčebny s dr. Vladimírem Janákem, měl současně částečný asistentský úvazek na katedře psychologie v Brně. Stojí za zmínku, že od té doby zaměstnávala kroměřížská léčebna některá léta až 7 psychologů najednou.

Postupně, jak byla budována psychologická pracoviště v Brně, organizoval Psychologický ústav výcvikové praxe (pro posluchače 4. a 5. ročníku několik hodin týdně), které obětavě vedli psychologové těchto pracovišť.

Dnes jako stálá výcviková pracoviště pro posluchače psychologie slouží v Brně tato pracoviště (pořadí je uvedeno chronologicky podle doby zřízení pracoviště): psychiatrická léčebna v Černovicích (promovaní psychologové Jan Soukal, Bohuslav Janík, Soňa Veselá, před nimi a až do roku 1958 spolu s nimi doc. R. Konečný), Krajská dětská psychiatrická poradna v Brně (dr. Eliška Klobouková), oddělení chorob z povolání – fakultní nemocnice (dr. B. Chalupa), neurologické oddělení Krajské dětské nemocnice (dr. Josef Švancara), Poradna pro duševní hygienu (dr. Milan Kalužík), Protialkoholní poradna KÚNZ (prom. psycholog Josef Viewegh), Záchytný dětský domov (dr. Michal, před ním dr. Olga Kolaříková do r. 1958), Dětská psychologická poradna (dr. Olga Kolaříková, dr. Olga Konečná, dr. Miroslav Schürer), Krajský psycholog pro jesle (prom. psycholog Jiřina Hájková), Kojeňecký ústav (prom. psycholog Otilie Skalková), Dětská psychiatrická poradna MÚNZ (doc. dr. R. Konečný), Psychiatrická klinika (odb. asistent prom. psycholog Miloš Jaroš, prom. psycholog Berta Šmídová a do roku 1959 prom. psycholog Jiří Voborský).

Výuka brněnských posluchačů psychologie se v minulosti opírala i o pomoc některých psychologů pražských. Zde je třeba jmenovat především dr. Diamanta, dr. Srnce, dr. Srpa, dr. Čepeláka, dr. Engelsmana a dr. Kocha.

V roce 1958 bylo v Brně zřízeno další psychologické pracoviště na gynekologicko-porodní klinice státní fakultní nemocnice (prom. psycholog Drahomíra Konečná), od 1. 1. 1961 nastoupil místo klinického psychologa ve Výzkumném ústavu traumatologickém prom. psycholog Bohuslav Janík (původně zaměstnán v psychiatrické léčebně v Brně – Černovicích).

Přehled mimobrněnských zdravotnických pracovišť, na nichž byla zřízena psychologická místa a přehled obsazení těchto míst v současné době je takový:

1. Psychiatrická léčebna Kroměříž (dr. Karel Hradecký, prom. psycholog Milada Mikešová, dr. Alena Krouská, prom. psycholog Karel Plocek).
2. Psychiatrická léčebna Opava (prom. psycholog Hugo Široký, dr. Homolová, prom. psycholog Věra Andryšiková).
3. Psychiatrická léčebna Šternberk (dr. Marie Konečná, prom. psycholog Přemysl Mohapl, prom. psycholog Miloš Albrecht).

4. Psychiatrická léčebna Jihlava (prom. psycholog Ludmila Černá).
5. Psychiatrická klinika Olomouc (dr. Hříbal, dr. Jarmila Sedláčková, prom. psycholog Drahomíra Voborská).
6. Neurologická klinika PU Olomouc (dr. Věroslav Golda, dr. Antonín Medek).
7. Priessnitzovo sanatorium Lázně Jeseník (prom. psycholog Jaroslav Špelda).
8. Poradna pro duševní zdraví KÚNZ Ostrava (dr. Karel Zeh).
9. Krajská dětská psychiatrická poradna Ostrava (prom. psycholog Milada Tvardová, posluchačka V. ročníku psychologie Jana Smejkalová).
10. MÚNZ Ostrava – dětské domovy (posluchač V. ročníku psychologie Ivan Šmahel).
11. Kojenecký ústav Ostrava (promovaný psycholog Koželuhová).

Na úseku výchovy jsou nyní psychology obsazena tato mimobrněnská pracoviště:

1. Záchytný dětský domov Bohumín (dr. František Stehlík).
2. Záchytný dětský domov Kopeček u Olomouce (promovaný psycholog Věra Doležalová).
3. Záchytný dětský domov Kroměříž (dr. Tomášková).
4. Dětský domov ve Strílkách (dr. Jiří Hudeček).
5. Domov hornických učňů, Rosice u Brna (promovaný psycholog Přemysl Novák).

Zřízení pedagogických institutů v roce 1959 přineslo s sebou vytvoření nových vysokoškolských psychologických míst a pracovních skupin.

Pedagogický institut v Ostravě má mezi ostatními moravskými pedagogickými instituty významné postavení v tom, že vedoucím katedry pedagogiky a psychologie je psycholog dr. Jan Rychnovský. Dalšími psychology na této katedře jsou dr. Novák a prom. psycholog Miluše Sedláková. V posledním čtvrtletí r. 1960 byla zásluhou vedoucího katedry při institutu zřízena Dětská psychologická poradna, v níž pracuje zejména promovaný psycholog Miluše Sedláková.

Pedagogický institut v Olomouci přijal v září 1959 dr. Vladimíra Janáka, počátkem roku 1960 promovaného psychologa

Libora Míčka, a později dr. Jarmilu Kantorkovou. V říjnu 1960 byl při katedře pedagogiky a psychologie zřízen ředitelem doc. dr. J. Justem Psychologický ústav. Vedoucím je promovaný psycholog L. Míček a dalšími členy ústavu jsou dr. Kantorková, dr. Janák a prom. psycholog Jan Baloun. Posledně jmenovaný je pracovníkem Ústavu pro další vzdělávání učitelů, který patří pedagogickému institutu. Z iniciativy prom. psychologa Míčka byla při institutu zřízena Dětská psychologická poradna. Vede ji dr. Kantorková, spolu s ní pracuje v poradně prom. psycholog Baloun.

Na pedagogickém institutu v Brně je zaměstnán dr. Josef Hraše, který se přičinil o to, že od zimního semestru 1960 přednáší na institutu psychologii další psycholog, a to jako externí učitel, promovaný psycholog Milada Mikešová.

Pedagogický institut v Gottwaldově přijal ihned při svém vzniku jednoho psychologa (prom. psychologa Zeldu Koňákovou) a pedagogický institut v Jihlavě rovněž jednoho psychologa (dr. Jiřího Bednáře).

Zmíněné dětské psychologické poradny v Ostravě a Olomouci byly založeny za ideové spolupráce Psychologického ústavu University J. E. Purkyně v Brně, který zřídil Dětskou psychologickou poradnu v Brně (pracují v ní výše vzpomenutí psychologové: dr. Kolaříková, dr. Konečná, dr. Schürer). Úkolem těchto poraden je diagnostikovat a napravovat různé typy dificit u dětí, a vést rodiče i školu k větší odpovědnosti za výchovu. Výsledky diagnostické a nápravné činnosti zpracovávají poradny vědecky. Úzce spolupracují se školami, s různými mimoškolními výchovnými zařízeními, se zdravotnickými zařízeními a s rodiči. Brněnská Dětská psychologická poradna je již přes 2 roky (od svého založení) praktickým výukovým pracovištěm pro posluchače psychologie.

Druhým universitním psychologickým pracovištěm na Moravě je Psychologický ústav PU v Olomouci. Byl založen roku 1948 doc. dr. Ludmilou Kolářikovou. Kromě dr. Kolářikové pracovala na ústavě asistentka dr. Alena Jochmanová. Psychologii přednášela také dr. Jarmila Kantorková, asistentka filosofického semináře. Ústav zajišťoval jednak výuku psychologie pro učitelské obory a jednak výuku odborného (neučitelského) studia psychologie. Doc. dr. L. Kolářiková vedle přednášek v Olomouci (od roku 1946) a vedení ústavu, přednášela psychologii ještě v Brně na filosofické fakultě (která

byla jejím mateřským pracovištěm) a na Vysoké škole sociální.

V roce 1950 přestala doc. dr. Kolářiková do Olomouce dojíždět. Vzhledem k jejímu odchodu nebyl již v Olomouci otevřen v tomto roce první ročník odborného studia psychologie. V roce 1952 přešla z olomoucké university na jiné pracoviště dr. Jarmila Kantorková. V témže roce se však ujal vedení olomouckého psychologického ústavu doc. dr. Emil Holas. K němu a k dr. Jochmanové postupně přibývali další spolupracovníci: dr. Chrudoš Valoušek (1954), dr. Drahomíra Osladilová (1955), Jan Zikmund (od r. 1960). V průběhu několika let se doc. Holasovi podařilo dobře vybavit ústavní laboratoř a zaměřit experimentální práci členů ústavu především k řešení problému zobecnování. Psychologii přednášejí členové ústavu pro posluchače učitelských oborů na filosofické a přírodovědecké fakultě. Odborné studium psychologie skončilo na Palackého universitě v Olomouci v roce 1955.

Svémi výsledky v práci vědecké, učitelské i organizační přispívá Psychologický ústav filosofické fakulty PU v Olomouci významným podílem k rozvoji psychologie u nás.

Další z psychologických vysokoškolských pracovišť na Moravě je Vojenská akademie Antonína Zápotockého v Brně. Bylo zřízeno 1. září 1958 jako skupina pedagogiky a psychologie. Vedoucím této skupiny byl od samého počátku podplukovník František Janda. Kromě něho byl dalším psychologem skupiny od jejího zřízení podplukovník Miroslav Jonáš. 1. května 1960 byla ze skupiny pedagogika-psychologie ustavena katedra psychologie a pedagogiky. Vedoucím katedry byl jmenován podplukovník Janda, který za poměrně krátkou dobu existence psychologie na VAAZ dokázal metodicky dokonale připravit její výuku, vybavit pracoviště potřebnou experimentální aparaturou a započít výzkum. Jeho pracoviště bude perspektivně rozšířeno o další psychology a bude mít, díky iniciativnímu jednání podplukovníka Jandy, ještě větší možnost zaměstnávat psychology při výkonu jejich vojenské presenční služby, než tomu bylo dosud. Mezi psychology VAAZ a pracovníky psychologického ústavu filosofické fakulty v Brně se již od roku 1958 rozvinul intenzivní, oboustranně prospěšný pracovní styk.

V oblasti průmyslové psychologie bylo na Moravě dosaženo velkého praktického předpokladu pro její rozvoj zřízením

Oddělení psychologie práce v Nové huti Klementa Gottwalda v Ostravě—Kunčicích. Oddělení se skládá z psychologické poradny a z psychologické laboratoře. Bylo založeno 1. 11. 1960 a jeho vedoucím je od počátku prom. psycholog Ivo Plaňava. V oddělení pracují dále brněnští posluchači V. ročníku psychologie Ladislav Bartoš a Vlasta Bartošová, kteří dokončují studium při zaměstnání. Kromě psychologů jsou dalšími pracovními silami oddělení 1 laborant a 1 administrativní pracovnice.

Význam pro rozvoj průmyslové psychologie na Moravě měla i práce prom. psychologa Miloše Jaroše v Závodech Jana Švermy v Brně, kde na místě bezpečnostního technika plnil funkci průmyslového psychologa, a to od září 1958 do ledna 1960. (Pak nastoupil jako odborný asistent na Psychiatrické klinice státní fakultní nemocnice v Brně.)

Psychologie v dopravě je na Moravě zastoupena prom. psychologem Jaroslavem Kalivodou, který je zaměstnán na správě ČSD v Olomouci.

Z psychologických pracovišť, která dnes již neexistují, je třeba vzpomenout na Sociodiagnostický ústav v Brně a na pobočku Výzkumného ústavu pedagogického v Brně. V Sociodiagnostickém ústavu byl od počátku r. 1950 zaměstnán dr. Josef Švancara a o rok později zde nastoupila místo psychologa také dr. Eliška Klobouková. V roce 1952 byl ústav převeden do resortu ministerstva zdravotnictví (do té doby byl v resortu ministerstva sociální péče) a stal se zárodkem Krajské dětské psychiatrické poradny v Brně.

V pobočce VÚP v Brně pracovali až do jejího zrušení v roce 1958 tři psychologové, kteří zde nastoupili v tomto pořadí: prom. psycholog Libor Miček, prom. psycholog Věra Zetková—Marceliová, prom. psycholog Miloš Jaroš.

Absolventi studia psychologie v Brně našli uplatnění nejen na Moravě, ale i v Čechách a na Slovensku. Tak např. na pražské psychiatrické klinice je zaměstnán dr. Jiří Diamant a dr. Eva Šimková—Martinčíková. Na dětském psychiatrickém oddělení v Hradci Králové pracuje Věra Veselá, v Záchytném dětském domově ve Starých Čivčicích u Pardubic je prom. psycholog František Záleský. Do Psychologické laboratoře SAV v Bratislavě byli přijati dr. Miluše Soudková a prom. psycholog Stano Dornič.

Potřeba psychologů na Moravě roste rychleji než možnosti jejího krytí. Tak např. do roku 1965 je plánována v moravských krajích trojnásobně větší potřeba psychologů, než bude do této doby absolventů.

První pevnou organizační formu v poválečné době dostala činnost moravských psychologů v prosinci 1953, kdy byl při katedře psychologie založen Kroužek psychologů v praxi (především bývalých absolventů). Na jeho pravidelných zasedáních byly přednášeny referáty z vědecké práce jednotlivců i kolektivů. Zasedání se hned od počátku zúčastňovala také řada psychologů ze Slovenska i z Čech. Zkušeností absolventů bylo a dosud je využíváno v mnoha směrech, zejména při organizaci výuky psychologie.

Kroužek přispěl k ustavení Psychologické komise při psychiatrické sekci Čs. lékařské společnosti J. E. Purkyně v roce 1956, která od té doby organizačně sdružovala moravskou a českou skupinu klinických psychologů. Na brněnském psychologickém ústavě se pak sjednocovala činnost moravské skupiny Psychologické komise při psychiatrické sekci Čs. lékařské společnosti J. E. Purkyně a činnost Kroužku.

Obě dvě organizační jednotky se staly základem, na němž v Brně vyrostla Moravská pobočka Čs. psychologické společnosti. K jejímu ustavení došlo 25. 10. 1958 a jako její součást byly zřízeny oblastní skupiny gottwaldovská, olomoucká a ostravská.

Moravská skupina Psychologické komise při psychiatrické sekci po těchto změnách existuje dále a úzce spolupracuje s českou skupinou i s Pobočkou. Kroužek však ve své původní podobě zanikl. Jeho redukovanou obdobu tvoří dnes Kroužek brněnských pedopsychologů, kteří se pravidelně 14denně schází v Dětské psychologické poradně k metodickým seminářům.

Tento přehled vývoje psychologie na Moravě si nečiní nároku na úplnost.

Vyskytnou se snad i kolegové, kteří budou toho názoru, že o některých pracovištích, pracovnících a událostech mohlo být napsáno více, o jiných méně. Připouštím, že mohou mít pravdu. Cílem však nebylo na nic a nikoho zapomenout. Šlo především o to, ukázat, že moravská psychologie vyrůstá z pokrokových tradic minulosti, že své základy opírá o marxistic-

kou filosofii, že se již dnes podílí na budování socialistické společnosti v základních oblastech společenské praxe a jako taková, že tvoří významnou nedílnou součást psychologie československé.

Dr. B. Bárta.

Vývin slovenskej psychológie a súčasný stav psychologických pracovísk na Slovensku.

Dejinný vývin psychológie na Slovensku môžeme sledovať v troch etapách: v prvej do roku 1918, v druhej od r. 1918 až do r. 1948 a tretej od r. 1948 až podnes.

Psychologické idey v prvom období viažu sa predovšetkým na činnosť jednotlivých osobností pôsobiacich na vysokých školách (Académia istropolitana, Trnavská univerzita, Košická univerzita) alebo na Lýceách v Prešove a v Levoči ako aj vo vtedajších tzv. učených spoločnostiach (Malohontská učená spoločnosť). Psychologické názory tu boli jednoznačne závislé od idealistickej filozofie. Filozoficko-špekulatívne zameranie v slovenskej psychológii reprezentujú V. Sasinek a neskôr D. Lauček svojim dvojzväzkovým dielom o ľudskom vedomí. No už v tom čase stretávame sa s osobnosťami, ktoré svojimi názormi v niektorých aspektoch prerastajú rámec tradičného idealizmu. Napr. profesor Trnavskej univerzity Reviczky (1750) popri idealistickom výklade duševného života vykladá celý rad psychických javov na základe činnosti nervového systému. Materialistické tendencie nachádzame tiež v prácach Bayera, Czabana a i.

Koncom prvej polovice XIX. storočia začína sa uplatňovať empirický prístup k duševným javom (Vandrák). Tento prístup je zdôrazňovaný aj u pedagógov (I. B. Zoch). Niektorí autori začínajú osvetľovať z psychologického hľadiska aj otázky voľby povolania (D. Lehotzký).

Začiatkom XX. storočia stretávame sa s vyhranenejšími prírodovedecky orientovanými názormi na otázky duševného života už častejšie. Sú to však ešte stále názory prevažne pedagogických pracovníkov, ktorí pri riešení problému vyučovania a výchovy prechádzali nevyhnutne aj do oblasti psychológie (J. Lajčiak, J. Hronec, Bunčák).

Pre rozvoj psychológie ako samostatnej disciplíny má veľký význam založenie Filozofickej fakulty Komenského univerzity v Bratislave v r. 1919 a prvé prednášky z psychológie

odborníkov z Čiech. R. 1926 bol na tejto fakulte v činnosti už samostatný psychologický seminár, ktorý viedol doc. dr. J. Tvrďý. Okrem J. Tvrďého konal na fakulte psychologické prednášky prof. pedagogiky dr. J. Handrich. Psychológia sa tu prednášala v intenciach empirizmu a pozitivizmu.

Pre zmenu vývinového smeru psychológie na Slovensku malo veľký význam založenie spolku Ústredná poradňa povolání v r. 1928 v rámci ktorej sa zriaďuje aj Psychotechnický ústav. Založenie a činnosť tohoto ústavu okrem jeho negatívnej úlohy, ktorú plnil z hľadiska potrieb vláducej buržoázie, mal pre rozvoj psychológie na Slovensku aj pozitívny význam. Tento spočíval v tom, že ústav vytváral pracovné možnosti pre psychologickú prácu, špekulatívnosť nahrádzal empiriou a v ňom sa školí prvá generácia slovenských odborných psychológov. Psychotechnika na Slovensku v týchto ďalších rokoch za tzv. slovenského štátu existuje a vyvíja sa pod vplyvom západných smerov empirickej psychológie so zameraním na potreby psychotechnickej praxe. Charakteristickými črtami psychotechnickej práce bol eklekticizmus a objektivistické zameranie. Psychotechnický ústav neprestal existovať ani po oslobodení, avšak od roku 1948 až do roku 1951 (kedy bol zrušený), tvorí zložku Československého ústavu práce. V rokoch 1940 až 1950 rozvíja sa v rôznych formách tiež práca na poli poradenstva pri voľbe povolania v rámci psychotechnických referátov okresných úradov ochrany práce.

Roku 1930 bola založená Pedagogická akadémia podľa vzoru Školy vysokých pedagogických štúdií v Brne. Táto mala za cieľ doškolovať učiteľov medzi iným aj z odboru psychológie. Roku 1933 vychádza v Bratislave I. diel Filozofickej propedeutiky od českých autorov Dratvovej a Janka, s názvom Psychologia. Hneď potom r. 1934 vyšla trojzväzková práca profesora B. Stuchlíka Za novú pedagogiku a výchovu, ktorej I. diel je skoro celý venovaný psychologickým otázkam. V tom istom roku vychádza kniha dr. A. Jurovského Psychologické základy výchovy. Roku 1935 utvorila sa v Bratislave výchovná poradňa, v ktorej bolo zastúpené niekoľko pracovníkov. V roku 1936 vydáva dr. J. Čečetka knihu Pedagogika a Adlerova individuálna psychologia. O rok na to vychádza práca dr. J. Stavěla Hlad, ktorou sa habilitoval na Filozofickej fakulte UK ako prvý odborník-psychológ. Roku 1939 bol založený ako samostatná inštitúcia Vojenský psychotechnický ústav, ktorý sa neskôršie rozširuje odbočkami okrem Bratislavy aj do

väčších miest na Slovensku. Po odchode prof. Stavěla v roce 1939 habilituje sa na Filozofickej fakulte UK dr. A. Jurovský prácou Utváranie osobnosti dieťaťa. Tento istý autor vydáva v roku 1942 prvú slovenskú vysokoškolskú učebnicu psychológie pod názvom Psychologia. V štyridsiatich rokoch zavádzajú sa prednášky z psychológie už aj na vtedajšiu Vysokú školu obchodnú a tiež na Lekársku fakultu.

V r. 1946 nastáva v rozvoji psychológie na Slovensku ďalší krok vpred založením Psychologického odboru pri Matici slovenskej. Táto psychologická inštitúcia začína vydávať prvý odborný slovenský psychologický časopis Psychologický zborník Matice slovenskej.

Definitívnym víťazstvom robotníckej triedy u nás začína v r. 1948 tretia a najvýznamnejšia etapa vo vývoji slovenskej psychológie. Už r. 1949 zavádza sa na Filozofickej fakulte UK v Bratislave samostatné štúdium v odbore psychológie. Obdobie od r. 1945, ale hlavne po r. 1948, možno charakterizovať prenikaním sovietskej psychológie na Slovensko. Začínajú sa kritizovať koncepcie buržoázných psychologických škôl najmä psychoanalýzy prácami dr. T. Pardela K problémom nevedomia u Freuda a Freudov výklad sociálnych javov, ako aj prácami filozofického pracovníka dr. Stanislava Felbera. Kritiku psychotechniky nachádzame zas v príspevku dr. J. Košču Psychológia v praxi, a v monografickej práci dr. M. Jurču Nevedeckosť a reakčnosť psychotechniky. Významným bol v tomto období článok L. Szántóa písaný z pozície marxizmu a týkajúci sa kritiky pedológie v súvislosti s prípravami zriaďovania pedologického ústavu. V ďalších rokoch o význame učenia I. P. Pavlova pre psychológiu píše dr. T. Pardel v monografickej práci Pavlovovo učenie a psychológia.

V roku 1951 vzniká psychologické pracovisko na Štátnom pedagogickom ústave (dr. M. Jurčo, dr. J. Štefanovič, dr. O. Blaškovič), ktoré nachádza až dodnes svoje úspešné uplatnenie v riešení otázok z oblasti pedagogickej psychológie.

K významným zmenám dochádza v r. 1952 založením psychologického pracoviska v rámci Slovenskej akadémie vied zo začiatku ako Psychologického oddelenia Filozofického ústavu SAV a neskôr ako samostatného pracoviska s názvom Psychologické laboratórium SAV (dr. D. Kováč C. Sc., dr. J. Daniel, dr. M. Soudková, S. Dornič C. Sc., M. Stríženec C. Sc., prom. psych. A. Uherík, do roku 1959 dr. M. Bažány C. Sc.).

V tom istom čase zakláda sa pri tomto pracovisku Zájmový psychologický krúžok, ktorý sústreďoval všetkých pracovníkov v psychológii na Slovensku. Pre skúmanie dejín slovenskej psychológie bola zriadená tiež Komisia pre dejiny psychológie. Psychologické laboratórium SAV v r. 1953 organizuje vydávanie Psychologického časopisu, ktorý je neskoršie nahradený neperiodicky vychádzajúcim časopisom pod názvom Psychologické štúdie. Psychologické laboratórium SAV vzniklo ako prvé a doteraz na Slovensku jediné pracovisko experimentálnej psychológie. Svojimi doterajšími výskumami riešilo celý rad problémov základného teoretického charakteru z oblasti vnímania a aplikácie poznatkov teórie informácie v psychológii. V súčasnej dobe výskumná práca je zameraná okrem základného výskumu aj na pomoc praxi riešením otázok psychológie práce.

V období okolo r. 1951–1955 dochádza k výrazným zmenám v praktickej aplikácii psychológie na klinikách, v nemocniciach a vo výskumných a liečebných ústavoch (Psychiatrická klinika v Bratislave – dr. G. Dobrotka, Ortopedická klinika v Bratislave – dr. M. Verner, Detská fakultná nemocnica v Bratislave – dr. L. Ličko, Psychiatrická liečebňa v Pezinku – dr. R. Škodová, Psychiatrická klinika v Košiciach – dr. J. Stančák, Psychiatrická liečebňa vo Veľkých Levároch – prom. psych. O. Kondáš, Psychiatrické oddelenie OÚNZ v Levoči – prom. psych. Š. Bednárík, Výskumný ústav bezpečnosti práce ROH v Bratislave – dr. I. Pikala, Ústav hygieny práce v Bratislave – dr. O. Árochová–Mészárošová, KNV–Oddelenie starostlivosti o matku a dieťa – prom. psych. E. Habíňáková, Ústav pre astmatické deti, Štrbské Pleso–Solisko – dr. K. Horňáková, OÚNZ v Topolčanoch – M. Harineková, prom. psych., Liečebňa tbc, Horné Lefantovce – prom. psych. M. Zurková–Vrabcová).

V r. 1953 vzniklo psychologické pracovisko tiež pri Vysokej škole pedagogickej, ktoré v r. 1959 po zlúčení tejto školy s Filozofickou fakultou UK existuje v rámci Psychologického ústavu Filozofickej fakulty UK. V súčasnosti existujú na Filozofickej fakulte dve psychologické pracoviská, a to Katedra psychológie (doc. dr. T. Pardel, dr. F. Rudaš, dr. M. Bažány C. Sc., dr. E. Rybárová, prom. psych. M. Bandžejová, prom. psych. J. Boroš, prom. psych. Požár), a Psychologický ústav (dr. J. Koščo, dr. L. Maršalová, prom. psych. L. Ďurič). Práca

obidvoch pracovísk zameriava sa na riešenie otázok učenia tak z hľadiska teoretického ako aj aplikácie v pedagogickej psychológii.

V posledných rokoch boli zriadené psychologické pracoviská na Správe Bratislavskej dráhy (prom. psych. J. Ondrejka) a Košickej dráhy (prom. psych. A. Krákorník). Psychológovia týchto pracovísk zúčastňujú sa hlavne na riešení otázok súvisiacich s prijímaním pracovníkov do rôznych profesií.

V roku 1958 bola pri Mestkom národnom výbore v Bratislave založená Psychologická výchovná klinika (dr. M. Bažány, C. Sc., prof. dr. A. Jurovský, dr. V. Kováliková, dr. J. Marko, prom. psych. J. Čulen, prom. psych. Cinkovská). O dva roky neskoršie bola zriadená podobná inštitúcia v Košiciach (dr. J. Hvozdiak, dr. Š. Tatranský).

Hlavným poslaním oboch pracovísk je riešenie problémov výchovy a vyučovania detí a mladistvých, u ktorých sa vyskytli väčšie ťažkosti pod vplyvom nepriaznivých sociálno-psychologických podmienok v priebehu vývoja (poruchy v správaní a adaptabilite, delikvencia, niektoré poruchy duševného vývoja, zaostávanie v učení, otázky voľby povolania, atď.).

Psychologickí pracovníci pôsobia aj na Pedagogických inštitútoch (v Trnave — dr. J. Kuric a dr. J. Rosina, v Martine I. Šipoš, v Košiciach — dr. Fábryová, v Prešove prom. pedagóg E. Šimová, v Banskej Bystrici — dr. K. Kattoš).

Významným pre rozvoj psychológie na Slovensku bolo založenie Slovenskej psychologickéj spoločnosti v rámci Československej psychologickéj spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied v r. 1958. Spoločnosť má na Slovensku tri oblastné skupiny, a to v Bratislave, Žiline a Košiciach.

Zo stručného náčrtu dejín slovenskej psychológie a súčasného stavu psychologických pracovísk na Slovensku vidno, že slovenská psychológia z hľadiska jej formovania sa v materialistickú vedu, zaznamenala prudký rozvoj tak v oblasti teoretickej práce ako aj v praktickom uplatnení najmä v posledných rokoch. Aktívna účasť slovenských psychologických pracovníkov na I. celoštátnej konferencii psychológov v Smoleniciach r. 1957 a II. pracovnej konferencii československých psychológov v r. 1959 v Prahe je toho názorným dokladom.

Môžeme s určitosťou povedať, že ďalší vývoj psychológie na Slovensku v podmienkach upevňovania našej socialistic-

kej spoločenskej sústavy za spolupráce s českými psychológmi a orientovaní sa na vyspelú psychológiu sovietsku, bude ešte plodnejší a osožnejší pre socialistickú spoločenskú prax.

A. Uherík

LITERATÚRA :

1. Koščo J.: Rukopis pripravovaných Dejín psychológie a poznámky z prednášok.
2. Kováč D.: Psychológia na Slovensku v r. 1918—48. Psychologická štúdia II. 1960.
3. Bažány M.: Desať rokov vývoja slovenskej psychológie v materialistickej vede. Jednotná škola, 1955.
4. Štúdium a pracoviská psychológie na Slovensku. Psychologický časopis, roč. I, č. 2, 1953.
5. Zprávy z psychologických pracovísk. Bulletin SPS, 2, 1959.

Valná shromáždění.

V r. 1959 byla svolána dvě valná shromáždění Čs. psychologické společnosti.

První se konalo dne 18. června v Brně za předsednictví prvního náměstka prof. V. Chmelaře.

Hlavní bod programu tvořila informativní přednáška prof. Hornowského z Poznaně o studiu psychologie na polských školách a o práci polských psychologů.

Na zasedání dále přednesli zprávu o činnosti Společnosti za období od předchozího valného shromáždění vědecký tajemník ČSPS prof. J. Linhart a tajemník SPS Dr. J. Daniel. Plenum zprávu projednalo a schválilo; v diskusi byly uvedeny mnohé kritické připomínky a podněty pro další práci ústředního výboru, sekcí i OS.

Dále valné shromáždění prodiskutovalo a přijalo nový plán činnosti Čs. psychologické společnosti a rovněž tak schválilo i koncepci připravovaného celostátního sjezdu, s nímž přítomné obeznámil prof. Chmelař.

Potom byly podle organizačního řádu ČSPS provedeny volby do ústředního výboru. Volební komise ve složení Dr. M. Bažány, Dr. A. Jochmanová a Dr. B. Bárta navrhla, aby za odstupující losem určené dosavadní členy — prof. J. Stavěla a prof. A. Jurovského, kteří se ze zdravotních důvodů nemohou toho času práce výboru zúčastnit, byli zvoleni Dr. Zb. Bureš a Dr. M. Jurčo. Třetího odstupujícího člena doc. T. Pardela komise navrhla opět zvolit. Všichni tři kandidáti, Dr. Zbyněk Bureš, Dr. Martin Jurčo a doc. Tomáš Pardel byli do ústředního výboru shromážděním jednomyslně zvoleni. Jako náhradník za Dr. Jurču byl zvolen Dr. A. Stančák.

Předsedající prof. Chmelař poděkoval odstupujícím za jejich dosavadní práci a schůzi krátkým proslovem ukončil.

Podzimní valné shromáždění se konalo u příležitosti závěrečného zasedání II. celostátní pracovní konference psychologů v Praze dne 30. října 1959. Jednání řídil předseda ČSPS prof. J. Doležal.

Po zahájení podal vědecký tajemník prof. J. Linhart stručnou zprávu o činnosti Společnosti za uplynulé čtvrtletí a zhodnotil průběh II. celostátní pracovní konference.

Dále na návrh ústředního výboru byla provedena volba tří pracovníků z řad mladších psychologů, kteří by pomáhali v práci ústředního výboru. Shromáždění zvolilo pro kooptaci soudruhy: prom. psych. Jaroslava Hlavsu, Dr. Damiana Kováče a doc. Miloše Machače.

Poté pokračovalo shromáždění závěrečným plenárním zasedáním II. pracovní konference, na němž předsedové sekcí přednesli návrhy závěrů a zhodnocení dílčích jednání v jednotlivých sekcích a předseda prof. Doležal předložil návrh souhrnné rezoluce vyjadřující resumé celého jednání konference. K uvedeným návrhům byla zahájena diskuse, z níž vyplynuly některé podstatné připomínky. Shromáždění potom pověřilo předsednictvo ústředního výboru a předsedy sekcí, aby zpracovali konečné znění rezoluce s přihlédnutím k podnětům z pléna. (Text rezoluce — viz zpráva o II. pracovní konferenci.)

Zasedání zakončil předseda ČSPS prof. J. Doležal krátkým závěrečným projevem.

V. Bokorová.

Z činnosti ústředního výboru ČSPS.

V roce 1959 se konalo celkem devět schůzí ústředního výboru a předsednictva.

I. Na první schůzi výboru v r. 1959, dne 24. března, byly projednány plány práce jednotlivých odborných sekcí Společnosti. Při diskusi o plánu zdravotnické sekce výbor konstatoval, že je nutno především věnovat pozornost kritickému prověřování používaných diagnostických

metod, aby se předešlo nebezpečnému prakticismu v této věci. Bylo dohodnuto využít všech vhodných prostředků k dosažení správného metodického přístupu při provádění psychologické diagnózy: především bude třeba uveřejnit zásadní články o problematice psychologických metod v časopise „Československá psychologie“, dále provést kritický rozbor práce na všech klinických psychologických pracovištích a konečně uspořádat postgraduální školení pro klinické psychology. Na realizaci těchto opatření se bude kromě zdravotnické sekce podílet též sekce teoreticko-metodická. Při projednávání plánu práce ekonomické sekce zdůraznil výbor potřebu co nejvíce koncentrovat výzkumnou práci na tomto úseku, a to pokud možno na zvláštní, k tomu účelu vybudované pracoviště.

Dále výbor projednal a schválil vydávání „Zpráva ČSPS“, které budou rozmnožovány offsetovou technikou a určil redakční radu, v níž ústřední výbor budou zastupovat prof. Jurovský a prof. Tardy.

Na schůzi se rovněž diskutovaly možnosti a předpoklady uspořádání celostátního sjezdu koncem r. 1959 a bylo usneseno zahájit práce na přípravě psychologického terminologického slovníku, jejichž konkrétní postup byl navržen Komisí pro psychologii při ČSAV.

II. Druhá schůze ústředního výboru se konala dne 6. dubna 1959, kdy se výbor zabýval především plánem činnosti jednotlivých pracovních komisí ústředního výboru, tj. komise dokumentační, popularizační, komise pro diagnostické pomůcky a komise pro stavovské otázky.

Dokumentační komise vedená Dr. Tollingerovou si vytkla za úkol v první řadě navázat styk s dokumentačními odděleními vědeckých knihoven i odbornými knihovnami při ústavech a universitách v ČSSR a zjistit možnosti spolupráce s nimi; dále pak plánuje sestavit soupis původní české a slovenské literatury psychologické od r. 1945 do současnosti a také získat přehled o rozmístění zahraničních psychologických publikací dostupných v Československu.

Komise popularizační vedená doc. Fr. Hyhlíkem si uložila jako ústřední úkol pečovat o vysokou odbornou kvalitu plánovaných a zpracovávaných témat i tématických celků, které Společnost pro šíření vědeckých a politických znalostí nebo jiné instituce předkládají naší veřejnosti. Za tím účelem

zajistí, aby plán přednášek prodiskutovaly příslušné odborné sekce, aby byly ustaveny lektorské sbory pro určité tématické okruhy, prověřeny dosavadní lektorské materiály a aby se další pečlivě připravily. Komise chce také podněcovat odborné pracovníky ČSPS k širší účasti na popularizační práci.

Pracovní program Komise pro diagnostické pomůcky zahrnuje následující úkoly: pořídit seznam současných pramenů diagnostických metod a pomůcek, dále pak zjistit potřebu těchto pomůcek na jednotlivých psychologických pracovištích a informovat se o možnostech jak je opatřit z domácích zdrojů nebo eventuálně v originále přímo ze zahraničí.

Komise pro stavovské otázky plán nepředkládala, poněvadž na schůzi došlo ke změně jejího složení. Byl jmenován nový předseda — Dr. B. Bárta a nový spolupracovník — prom. psych. J. Hlavsa.

V další části schůze projednal výbor přijetí nově navrhovaných členů Společnosti, určil datum jarního valného shromáždění a podle příslušného paragrafu Organizačního řádu ČSPS provedl vylosování odstupující třetiny ústředního výboru. Losem byli určeni prof. J. Stavěl, doc. T. Pardel a prof. A. Jurovský.

Poté prof. Linhart informoval výbor o postupu práce přípravné sjezdové komise.

III. Na třetí schůzi ústředního výboru v Brně dne 18. června 1959 byl připraven program jarního valného shromáždění, projednány některé hospodářské otázky Společnosti a výbor předběžně prodiskutoval pojetí psychologické pracovní porady s mezinárodní účastí věnované otázkám užití psychologie v socialistické společenské praxi.

IV. Další schůze výboru konaná dne 1. července 1959 v Praze byla věnována hlavně otázce spolupráce ústředí ČSPS s pobočkou Společnosti v Brně a také přípravám psychologického sjezdu.

Výbor projednal návrhy přednesené předsedou pobočky v Brně prof. Chmelařem a tajemníkem Dr. B. Bártou. Bylo usneseno v budoucnu schůze ústředního výboru i valného

shromáždění svolávat střídavě do Prahy, Brna a Bratislavy. Dále výbor schválil požadavek, aby oblastní skupiny na Moravě zasílaly své zprávy a přípisy jak ústředí tak pobočce v Brně, a naopak, aby přípisy ústředí určené oblastním skupinám byly zasílány na vědomí rovněž pobočce v Brně. Návrh, podaný Dr. Bártou, totiž zaměnit název „Pobočka ČSPS v Brně“ novým označením „Moravská psychologická pobočka“ nebyl schválen, poněvadž taková změna nemá dostatečného opodstatnění, je v rozporu s Organizačním řádem ČSPS a neodpovídá ani usu platnému pro vědecké společnosti Čs. akademie věd. Pracovníci pobočky i ústředí přislíbili hledat stále dokonalejší formy vzájemné spolupráce.

Dále referovali prof. Linhart a s. Bokorová o postupu prací přípravné sjezdové komise a předložili návrhy týkající se místa konání sjezdu, jeho časového schématu a dalšího postupu příprav, jež výbor projednal a schválil.

Potom byly na schůzi schváleny přihlášky dalších členů Společnosti, projednány zásadní možnosti postgraduálního školení psychologů a výbor odeslal pozdravný telegram psychologickému sjezdu konaném v Moskvě a blahopřání k 75. narozeninám vynikajícího sovětského psychologa S. Rubinštejna.

V. Dne 15. července 1959 se konala schůze předsednictva ČSPS, věnovaná výhradně přípravám psychologického sjezdu. Koncepce I. celostátního sjezdu psychologů byla vzhledem k současné kulturní revoluci pozměněna a bylo usneseno v říjnu svolat nikoliv tento sjezd, nýbrž II. celostátní pracovní konferenci psychologů, která bude přípravou sjezdu a jíž se účastní pouze čs. psychologové. Těžiště jednání konference bude na půdě problematiky teoreticko-metodické sekce. Datum a místo konference zůstává jak bylo původně plánováno pro sjezd. Na II. celostátní konferenci mají pak navazovat jako další příprava sjezdu ještě tři užší pracovní porady zaměřené k otázkám užití psychologie ve výchově, ve zdravotnictví a v ekonomii, jichž by se zúčastnili kromě psychologů vždy odborníci a praktici příslušného příbuzného oboru.

VI. Další zasedání ústředního výboru se uskutečnilo dne 3. září 1959 a rovněž se zabývalo převážně přípravou

II. pracovní konference. Byla upřesněna základní koncepce této konference a prodiskutován návrh konkrétního programu plenárního zasedání i základní směrnice pro sestavení programu jednotlivých odborných sekcí.

Kromě toho výbor projednal některé další záležitosti, a to zastoupení ČSPS na psychiatrickém kongresu v Jeseníku a spoluúčast Společnosti na uspořádání dalšího psychiatrického sjezdu věnovaného otázkám duševní hygieny.

Závěrem schůze byl přijat návrh zapojit do práce ústředního výboru další mladé pracovníky.

VII. Následující schůze předsednictva ústředního výboru dne 17. října 1959 byla věnována podrobnému projednání postupu práce na terminologickém psychologickém slovníku a přípravám II. celostátní psychologické konference. Byly propracovány směrnice pro předsedající jednotlivých zasedání, pro hodnocení přednesených referátů i hodnocení výsledků konference jako celku. Bylo schváleno uspořádat v rámci konference diskusní večer, na němž by se pod vedením prof. Doležala řešily otázky odborné přípravy psychologů. Předsednictvo stanovilo také předběžný program podzimního valného shromáždění ČSPS.

VIII. Osmá schůze ústředního výboru byla rozdělena do dvou zasedání — dne 27. a 29. října 1959.

Náplň její prvé části tvořily poslední přípravy II. pracovní konference. Výbor schválil koncepci úvodního referátu, směrnice pro vypracování závěrečné rezoluce navržené přípravnou komisí na základě předchozích jednání a určil zodpovědné pracovníky pro vypracování rezoluce.

Na programu druhé části schůze byla příprava valného shromáždění, které bylo stanoveno na závěrečný den konference zároveň s plenárním zasedáním.

IX. Poslední schůze ústředního výboru ČSPS v r. 1959 se konala 11. listopadu. Na pořadu jednání byl rámcový plán práce Společnosti na r. 1960.

Další bod programu tvořila diskuse o koncepci a organizační přípravě pracovní porady sekce vý-

chovné, která se má podle plánu realizovat v první polo-
vině r. 1960.

Výbor také projednal možnosti uveřejnění materiálů z II. celostátní konference psychologů a návrh plánu výzkumných prací v oboru psychologie do r. 1975, který vypracovala Komise pro psychologii při ČSAV. Byli též přijati noví členové Společnosti.

V. Bokorová.

Činnost výborů odborných sekcí ČSPS.

V r. 1959 se výbory všech odborných sekcí zabývaly především přípravou II. celostátní konference. Projednávaly návrh programu jednotlivých zasedání, provedly předběžné zhodnocení referátů přihlášených pro konferenci a vypracovaly též předběžné zhodnocení konferenčního jednání v sekcích.

Kromě toho výbor sekce teoreticko-metodické, který se během r. 1959 sešel celkem třikrát, pomáhal při řešení otázek týkajících se diagnostických metod, přípravy terminologického psychologického slovníku a podílu psychologů na úkolech přestavby našeho školství.

Výbor zdravotnické sekce se na svých třech schůzích zabýval také stavovskými otázkami klinických psychologů a projednal postup práce na přípravě kompendia zdravotnické psychologie.

Sekce výchovná, která měla rovněž tři výborové schůze, se kromě přípravám konference věnovala např. plánu studia pedagogické psychologie, řešila otázku doškolování pedagogických psychologů a otázku účasti psychologů na výchovné práci ve školách a v poradnách. Dále se výbor sekce podílel na redakční práci psychologických hesel Pedagogického slovníku a stanovil postup práce na vysokoškolské učebnici pedagogické psychologie.

Výbor ekonomické sekce měl v r. 1959 vcelku čtyři schůze mimo jiné věnované otázkám využití psychologie práce ve společenské praxi a možnostem širšího rozvoje této aplikace, plánu popularizační činnosti na úseku pracovní psychologie a také plánu vysokoškolského studia psychologie vzhledem k psychologii práce.

V. Bokorová.

Pobočka Čs. psychologické společnosti v Brně.

Ve dnech 24. a 25. dubna 1959 konala pobočka ve spolupráci s moravskou skupinou psychologické komise při psychiatrické sekci Čs. Purkyňovy lékařské společnosti pracovní zasedání s tímto programem:

Dne 24. dubna 1959.

1. Úvodní slovo člena korespondenta ČSAV prof. dr. Viléma Chmelaře
2. O kybernetice (dr. V. Janák)
3. Učící se stroje (dr. P. Osecký)
4. Pokus o řešení vztahu jazyka a myšlení analýzou procesu enkodování na základě využití Laufbergovy vzruchové teorie a poznatků o kybernetických modelech (prom. psych. M. Sedláková)
5. Poznámky k teorii a metodice psychodramatu (dr. H. Široký, primář MUDr. Buxbaum)
6. Užití relaxačních metod ve škole (dr. L. Míček)
7. Reakce ročních dětí na náhlou změnu prostředí (dr. M. Mikešová)
8. Dotazník a hodnocení dětské emotivity. Předběž. sdělení (doc. dr. R. Konečný)
9. Problematika funkční asymetrie v psychologické diagnostice (dr. J. Švancara)
10. Nový aspekt v přístupu k psychologii dítěte v záchytném dětském domově (dr. Schürer)
- 10a. Přesnost zasahování cíle. Metod. sdělení (dr. J. Sedlák)
11. Stav výzkumu generalisace, který je prováděn v psychologické laboratoři filosof. fakulty PU v Olomouci (doc. dr. E. Holas)
12. Činnost dětské psychologické poradny v Brně (dr. O. Kolaříková)
13. Psychologie práce v průmyslové praxi (dr. M. Jaroš)
14. Sociální a psychologické aspekty neuróz (dr. K. Hradecký)
15. Mentální hygiena vztahů ve výchovném pracovním kolektivu (dr. M. Schürer)
16. Psychopatologický rozbor projevů pacienta po těžké otravě CO – s demonstrací (dr. Chalupa)

17. Návrh diferenční dotazníkové metody: maniodepresivita-endogenní deprese – reaktivní deprese. Předběžné sdělení (doc. dr. R. Konečný)

Dne 25. dubna 1959.

1. Některé problémy v práci pobočky (dr. B. Bárta)
2. Paralelní jednání v těchto sekcích:
 - a) v sekci zdravotnické psychologie (předsedal doc. dr. Konečný)
 - b) v sekci pedagogické psychologie (předsedal prof. dr. V. Chmelař)
 - c) v sekci pro psychologické otázky v ekonomii (předsedal dr. B. Chalupa)

Prvý den se zasedání zúčastnilo přes 100 psychologů, druhý den 70. V zimním semestru pobočka žádné pracovní zasedání nekonala vzhledem k tomu, že se většina moravských psychologů účastnila psychiatrického sjezdu v Lázních Jeseníku a II. pracovní konference čs. psychologů v Praze.

Při zřizování pedagogických institutů se pobočka přičinila o to, že na moravských institutech z 9 asistentů psychologie je 7 plně kvalifikovaných psychologů.

Kromě aktivní účasti členů pobočky na pracovních zasedáních v Brně je nutno vyzdvihnout především činnost osvětovou, které se mnozí moravští psychologové věnují intenzivně a úspěšně.

Dr. B. Bárta.

ZPRÁVY Z OBLASTÍ

Oblastní skupina Praha.

Koncem roku 1958 přípravný výbor prodiskutoval a rozpracoval návrh plánu práce a kádrového obsazení výboru pražské oblastní skupiny Československé psychologické společnosti při ČSAV.

Dne 20. prosince 1958 se v místnostech ČSAV sešla ustavující plenární schůze pražské oblastní skupiny ČSPS. Po stručném úvodním projevu předsedy společnosti univ. prof. Dr. J. Doležala ujal se vedení schůze Dr. M. Machač. Podal zprávu o činnosti přípravného výboru, charakterizoval úkoly oblastních skupin Společnosti a přednesl návrh plánu práce pražské oblastní skupiny. Po doplňujících diskusních připomínkách byl návrh plánu práce jednomyslně schválen.

Za předsedy jednotlivých zájmových skupin (sekcí) oblasti byli schváleni Dr. Zb. Bureš (psychologie ekonomická), prof. J. Linhart (psychologie výchovná), Dr. J. Kašpárek (teorie a metody) — všichni jednomyslně. Většinou hlasů byl zvolen Dr. L. Srp (psychologie klinická). Členy výboru byli dále zvoleni jednomyslně: prom. psych. V. Bokorová, Dr. M. Bondy, Dr. J. Koch, Dr. J. Lát a Dr. M. Machač. (Zpráva o této schůzi a o přijatém plánu práce je obsažena v Čs. psychologii; 3:2, 1959, str. 212.)

Nově zvolený 9členný výbor se v prvním pololetí 1959 sešel celkem šestkrát. Na první schůzi dne 5. ledna 1959 byli jednomyslně zvoleni Dr. M. Machač předsedou, Dr. J. Koch místopředsedou a Dr. M. Bondy jednatelem. Ve složení výboru došlo během roku k některým změnám. Vedení teoreticko-metodické sekce se ujal v březnu po s. Kašpárkovi s. Břicháček, s. Srpa v sekci klinické psychologie vystřídal v květnu s. Engelsmann. Po zvolení s. Machače do ústředního výboru Společnosti převzal koncem roku funkci předsedy pražské oblastní skupiny (OS Praha) s. Koch.

Celkem bylo 9 schůzí výborových. Výbor řešil zejména tyto úkoly: plán činnosti skupiny i jednotlivých sekcí, hodnocení

provedených akcí, evidenci členů pražské oblastní skupiny a návrhy na přijímání nových členů Společnosti, spolupráci s jinými vědeckými institucemi, zvláště s Českou lékařskou společností J. E. Purkyně, popularisaci psychologie, publikační možnosti aj.

V souladu se schváleným programem činnosti výbor za pomoci aktivu v sekcích projednal teoreticky a metodologicky nejzávažnější a prakticky nejaktuálnější psychologické problémy a navrhl perspektivní možnosti jejich rozpracování v rámci přednášek na plenárních zasedání pražské oblastní skupiny. Zatím byly uskutečněny tyto přednášky:

1. prof. Vladimír Tardy „Operacionalismus v psychologii“ (27. II. 1959).

Ve své přednášce sledoval prof. Tardy vznik a vývoj operacionalismu nejprve v přírodních vědách, zabýval se jeho filosofickými předpoklady a jeho současným stavem v psychologii. Závěrem provedl referent marxistickou kritiku tohoto pozitivistického psychologického směru. Této přednášce bylo věnováno ještě zvláštní diskusní zasedání dne 6. března 1959, na němž se členové zabývali historií operacionalismu (Dr. Jiránek), rozlišováním jeho metodologických a filosofických složek (Dr. Souček), vztahem operacionalismu ke Kantově noetice (Dr. Syřišťová), souvislostí s pragmatismem (prof. Linhart) a některými kladnými stránkami operacionalismu.

2. prom. psych. V. Břicháček „Základní typy experimentálních projektů v psychologii“ (20. III. 1959).

Úvodem referátu byla zdůrazněna nutnost přípravy každého experimentálního zkoumání také po stránce experimentálního plánu a přípravy statistických technik, kterých bude použito při zpracování výsledků.

Hlavní částí přednášky byl přehled základních typů experimentálních projektů. Nejprve byla vyložena podstata klasického (jednofaktorového) experimentálního projektu, jeho zásady a možnosti uplatnění. Dále byly probrány projekty faktorové, které byly rozděleny do těchto kategorií:

1. Projekty s použitím různých osob pro různé podmínky experimentu.

- a) projekt náhodně vytvořených skupin,
- b) projekt vyrovnaných skupin,

- c) faktorový projekt v užším slova smyslu,
 - d) projekt analýsy kovariance.
2. Projekty s použitím stejných osob pro všechny podmínky experimentu.

- a) projekt systematického vyvážení podmínek,
- b) projekt systematického znáhodnění podmínek,
 - I. latinský čtverec,
 - II. vyrovnaný latinský čtverec,
 - III. řecko-latinský čtverec,
 - IV. obdobné projekty.

Jednotlivé experimentální projekty byly ilustrovány na myšlenkových příkladech a byly stanoveny možnosti a hranice použití jednotlivých typů projektů.

Přednáška představovala úvod ke kratšímu cyklu statistických přednášek, které budou na programu na podzim a počátkem r. 1960.

3. Dr. J. Čáp, Aktuální psychologické otázky ve výchově a odborném výcviku učňů (24. IV. 1959).

V referátu byla podána stručná informace o současné situaci ve výchově a odborném výcviku učňů, o pedagogických a psychologických problémech, které s ní souvisí.

Je nezbytné, aby psychologové prozkoumali různé typy pracovních činností a jejich nácvik. Zvláštní pozornost je třeba přitom věnovat pracovním dovednostem, a to jak pohybovým tak intelektuálním. Problematiku učení u učňů je třeba řešit v širších souvislostech s otázkami utváření charakteru, zejména motivů u naší mládeže, a s otázkami přípravy mládeže pro povolání v rodinách a na všeobecně vzdělávací škole.

Zkoumání psychologických otázek ve výchově a odborném výcviku učňů má význam též pro řešení problematiky spojení školy se životem a pro řešení problematiky morální výchovy mládeže.

Tyto otázky bude třeba zkoumat ve spolupráci s pedagogy, lékaři, techniky a řídicími orgány. Důležité bude získat pro spolupráci zájemce z řad mistrů odborného výcviku a učitelů a dát jim potřebné psychologické vzdělání.

4. prof. J. Linhart, K otázce psychologie osobnosti dítěte z hlediska spojování vyučování s výrobní prací (15. V. 1959).

Přednáška se týkala některých základních otázek psychologie dítěte v pedagogické psychologii z hlediska spojování vyučování s výrobní prací. Autor se nejprve zabýval psychologickým rozбором cílů socialistické výchovy. V další části přednášky podrobil kritice názory sensualistického asociacionismu i tvarové psychologie a ukázal na nutnost rozpracování psychologie činnosti z hlediska dialektického materialismu.

V této souvislosti byla věnována zvláštní pozornost otázce vztahu mezi pohybovou a rozumovou činností. Druhá část přednášky byla věnována rozboru některých psychologických otázek výchovy aktivního a samostatného žáka (psychologické otázky základního učiva, forem a metod vyučování v polytechnické a pracovní škole aj.).

5. Přednášku o práci polských psychologů, zejména pracovníků university v Poznani, přednesl prof. B. Hornowski (12. VI. 1959).
6. V. Břicháček: „Použití některých neparametrických metod v psychologii“ (25. IX. 1959). Bude publikováno.

Slabší účast na některých přednáškách byla způsobena zejména jejich malou publicitou. Během roku bylo proto přijato usnesení, aby konání přednášek bylo oznamováno v tisku a aby na ně byli zváni i zájemci z řad nep psychologů. Většina přednášek měla velmi dobrou úroveň, což se odrazilo i v živosti diskusí.

Výbor oblastní skupiny koordinoval činnost jednotlivých sekcí. Největší samostatnost a podnětnost projevila sekce ekonomické psychologie, vedená Dr. Burešem za spolupráce s Dr. Matouškem a Dr. Růžičkou. Vyžadovala toho také speci-fičnost úkolů této sekce i skutečnost, že v několika poválečných letech nemohla být u nás psychologie práce náležitě rozvíjena. Tato sekce se pravidelně schází, řeší aktuální otázky svého oboru a má dlouhodobější plán práce. Sekce se zabývala těmito problémy:

Dr. A. Ivanov referoval o analýze příčin úrazů a jejím významu pro prevenci. Zdůraznil, že správný systém vyšetřování, registrace a rozboru příčin ukazuje směry úrazové prevence a jeho využití zvyšuje hodnotu úrazových statistik jako prostředku úrazové zábrany na pracovištích.

Dr. O. Matoušek podal přehled o výzkumu parametrů, ovlivňujících bezpečnost a zdravotní nezávadnost práce u strojů a strojního zařízení, jehož výsledkem má být vypracování směrnic pro vývoj, konstrukci, stavbu strojů a strojního zařízení. Zvláště upozornil na zjištěnou různou rizikovost práce u jednotlivých strojů.

K úkolu „Výzkum parametrů“ se vztahovaly i tři následující referáty.

Dr. J. Křivohlavý shrnul poznatky o viditelných sdělovačích a pojednal zvláště o účelu a volbě různých druhů sdělovačů a o obecných podmínkách čitelnosti. V závěru uvedl výsledky experimentálního zjištění o faktech, které působí na přesnost a rychlost čtení různých symbolů.

Prom. psych. J. Štikar referoval o experimentálním výzkumu čitelnosti číslic. Byla zjišťována rychlost a přesnost čtení tří různých typů číslic (ČSN 90234L, Gill půltučný a Macworth) metodami „časového“ skóre a skóre „chyb“. Na základě zjištění jakož i na podkladě kvalitativní analýzy byl stanoven nejlépe čitelný typ u číslic.

Prom. psych. J. Hoskovec přednesl referát o distribuci zrakové ostrosti u průmyslových pracovníků. Byla vyšetřena zraková ostrost 500 vybraných pracujících z různých průmyslových odvětví, zjišťován zorný úhel a rozložení zorných úhlů. Na základě výzkumu byla stanovena velikost detailů tak, aby byly viditelné podněty čitelné pro 95–99% průmyslových pracovníků při daných světelných podmínkách.

Dr. A. Ivanov v referátu o bezpečnosti práce s traktorem poukázal na důležitost komplexního řešení problematiky za spolupráce lékařů, psychologů a techniků. Rozborem práce traktoristů byly stanoveny požadavky na konstrukci našich traktorů a na výcvik a výchovu traktoristů.

Dr. J. Křivohlavý podal přehled o úkolu: Bezpečnost při řízení motorových vozidel pouličních elektrických drah, poukázal na nutnost provádění topografie nehod a seznámil posluchače s výsledky zjištění čitelnosti dopravních značek.

Dr. L. Stejskal uvedl pět oblastí úkolů odboru výchovy a propagace: 1. teoretické zkoumání metod výchovy a pro-

pagace, 2. praktické vytváření vzorových výchovných pomůcek (diafilmy, gramodesky, instrukční vývěsky), 3. popularisace poznatků z oblasti bezpečnosti práce veřejnými osvětovými prostředky, 4. účast na vytváření předpokladů pro bezpečné polytechnické vyučování, 5. přednášková činnost.

Dr. J. Křivohlavý hovořil o významu barevné úpravy pracoviště pro zvýšení bezpečnosti práce.

Kliničtí psychologové rovněž pracovali úspěšně a uspořádali řadu početně navštívených akcí: byla uspořádána celostátní pracovní schůze psychologické komise Psychiatrické společnosti a 3 pracovní schůze české skupiny. Aktivně se též účastnili na I. čs. psychiatrickém kongresu v Jeseníku.

Naproti tomu se v prvním pololetí činnosti výboru nepodařilo v náležitě míře prohloubit spolupráci s příslušnými komisemi sekcí Čs. lékařské společnosti J. E. Purkyně. Překážkou těsnější spolupráce byla i určitá organizační nejasnost vztahů mezi oběma společnostmi, kterou pocítovali kliničtí psychologové, tradičně organizovaní a odborně se využívající na půdě Purkyňovy společnosti. K nápravě tohoto nedostatku, který škodí rozvoji psychologické vědy a neprospívá ani stavovským zájmům klinických psychologů, bude nutno vyjasnit některé problémy organizačního charakteru jednáním zástupců ústředních výborů obou společností. Zejména však bude potřebí větší iniciativy zástupců klinických psychologů v ČSPS. Určité kroky v tomto směru již oblastní výbor učinil.

Sekce pedagogické psychologie: Práce této sekce se omezila na uspořádání 2 přednášek na členských schůzích pražské oblastní skupiny (prof. J. Linhart, Dr. Čáp).

Teoreticko-metodická sekce: Práce této sekce se podobně jako v sekci pedagogicko-psychologické omezila na uspořádání 3 přednášek na členských schůzích (prof. Vl. Tardy, V. Briháček).

V souladu s pokyny ústředního výboru vyzval oblastní výbor jednotlivé sekce k tomu, aby usilovaly o rozšíření členské základny ČSPS. Vývoji psychologické vědy a jejímu zaměření prospěje, zúčastní-li se práce v ČSPS pracovníci z různých oblastí praxe ve větší míře než dosud. Řada návrhů vhodných kandidátů již byla předána ústřednímu výboru ČSPS.

Týž cíl sleduje i další opatření: Na plenární zasedání budou pravidelně zváni i pracovníci příbuzných oborů (pedago-

gové, filosofové, fyziologové atd.) a praktici z různých oblastí našeho života. Bylo by na místě, aby všichni členové podali uvážené návrhy vědeckých nebo praktických zájemců o psychologickou problematiku.

V souladu se schváleným plánem práce výbor dále provedl dotazníkovou akci k zajištění informací o jednotlivých psychologických pracovištích a o pracovním zaměření členů pražské oblasti.

V personálním složení výboru došlo za uplynulé pololetí k několika změnám. Nejbolestnější byl pro pražskou oblast teoreticko-metodické. Jeho úmrtí bylo vzpomenuáno na 1. členské schůzi Společnosti. Do výboru pražské oblasti a k vedení sekce teorie a metod byl kooptován prom. psych. V. Břicháček, na březnové schůzi výboru. Květnové schůzi výboru byla tlumočena resignace Dr. Srpa, vedoucího sekce klinické psychologie. Za něho byl do výboru a k vedení sekce klinické psychologie kooptován PhDr. F. Engelsmann na červnové schůzi výboru. Výbor také poděkoval za dosavadní dobrou snahu PhDr. J. Látovi. Funkce ve výboru byl zproštěn pro svůj dlouhodobý pobyt v zahraničí.

Ve svém programu pro druhou polovinu r. 1959 a počátek r. 1960 oblastní výbor počítá s těmito přednáškami:

- I. 1. Vegetativní komponenty reakcí
2. Základní techniky zpracování experimentálních výsledků
3. Neparametrické statistické metody
4. Analýsa rozptylu
- II. 5. Práce psychologů ve Výzkumném ústavu dopravním
6. Lidské vztahy a mentální hygiena v pracovním procesu
7. Práce psychologů v průmyslových závodech
- III. 8. Úkoly dětské a pedagogické psychologie v etapě dovršování socialismu (dvoudenní seminář)
9. K psychologickým otázkám výchovy dětí do šesti let
- IV. 10. 1–2 přednášky na themata, jež mají hraniční úlohu mezi psychologií klinickou a ekonomickou, resp. výchovnou. M. Machač.

Zpráva o dosavadní činnosti západočeské oblastní skupiny ČSPS.

Ustavující schůze západočeské oblastní skupiny ČSPS se konala 9. 12. 1958 v Psychiatrické léčebně v Dobřanech. Zúčastnili se jí ss. Marcelliová, Havlíček, Nevole, Urban. Předsedou skupiny byl zvolen Urban. Později se ke skupině připojili Hanzlíčková, Fiala, Pondělíček, Velehradský, Velkoborský a Vencovský. Vlastní činnost skupiny navázala na dosavadní činnost jednotlivých členů. Tak již 10. 12. 1958 přednášel na semináři PL v Dobřanech Z. H a v l í č e k na téma „Problém extrasignálních asociací v metafoře“. Také v roce 1959 byly hlavní formou činnosti členů přednášky určené jednak odborníkům, jednak širšímu zainteresovanému publiku. Vzhledem k malému výchozímu počtu členů skupiny byla k akcím využívána různá fora, především semináře PL v Dobřanech a pracovní schůze na psychiatrické klinice v Plzni a v Praze. S. N e v o l e přednesl: „Census v psychiatrické léčebně a jeho přínos pro organizaci psychiatrické péče“ (4. 3. 1959 na schůzi Čs. psychiatrické společnosti v Praze); „O dědičnosti chorob duševních a jejím výzkumu“ (24. 4. 1959 na schůzi západočeské pobočky Čs. psychiatrické spol. v Plzni); „Další příspěvek ke statistice ošetrovacích dob duševně nemocných“ (3. 6. 1959 na schůzi Čs. psychiatrické spol. v Praze); „O revertenci hospitalizovaných psychotiků“ (27. 11. 1959 na schůzi západočeské pobočky Čs. psychiatrické společnosti v Dobřanech); „K teorii klasifikace a nosologické systematiky v psychiatrii“ (2. 12. 1959 na schůzi Čs. psychiatrické spol. v Praze). E. U r b a n přednesl: „Příspěvek k teorii osobnosti“ (20. 2. 1959 na semináři v Dobřanech); „Kritické poznámky k tzv. typu apercepce (Erfassungstypus) v Rorschachově experimentu“ (4. 3. 1959 na schůzi psychologické komise Čs. psychiatrické spol. v Praze); „Explorace“ (3. 4. 1959 na semináři v Dobřanech); „Atypické užití Rorschachových tabulí“ (30. 10. 1959 na II. pracovní konferenci ČSPS v Praze); kromě toho pro pacienty protialkoholního odd. PL v Dobřanech osvětově popularizační přednášky „Sexuální život“, „Čím se liší člověk od zvířete“, „Vnímání“,

„Hypnosa a sugesce“, „Reflexy podmíněné a nepodmíněné“. V. Marcelliová přednesla: „O příčinách neprospěchu mládeže“ (ve čtyřech obcích okresu Stříbro) a „K otázkám zločinnosti“ (ve Stříbře a v Babyloně). A. Velehradský: „Psychologie v práci vedoucího pracovníka“ (na školení náčelníků stanic, celkem dvanáctkrát); „Osobnost vychovatele“ (25. 9. 1959 pro pedagogické pracovníky výchovných zařízení Správy dráhy v Plzni); „Psychologie při výchově a výcviku vojáků“ (celkem třikrát); „Citový život v mladém manželství“ (17. 9. 1959 v plzeňském rozhlasu a 10. 11. 1959 v rámci Liních sester Čs. červeného kříže“ (14. 12. 1959). V. Fiala odebraných na soudní usnesení“ (na mezikrajském semináři v Dobřanech). Z. Havlíček přednesl: „Psychopathologie v díle F. Kafky“ (20. 11. 1959 na mezikrajském semináři v Dobřanech). J. Hanzlíčková přednesla: „Defektologická práce na dětském psychiatrickém oddělení“ (6. 2. 1959 na semináři v Dobřanech). I. Pondělíček přednesl: „Zajímavý příspěvek obsedantně-charakterové neurosy – pokus o pathografii výtvarného umělce“ (spolu s J. Pondělíčkovou na mezikrajském semináři v Plzni); „Co jsou to sny, spánek, hypnosa a sugesce“ (asi padesátkrát, většinou pro Čs. lázně); „Poměr chlapce k děvčeti“ (asi dvacetkrát, většinou pro vojsko nebo Státní pracovní zálohy). Asi dvacetkrát přednášel na themata z psychologie dítěte pro rodičovská sdružení nebo učitele. Vedl besedy o brožuře „O lidech nervosních“, jejímž autorem je spolu s J. Pondělíčkovou. S pacienty KÚNZ Karlovy Vary besedoval na thema „Léčíme hudbou“; pravidelně týdně řídil kulturní besedy pro pacienty psychiatrického oddělení. Na osmi lékařských seminářích informoval spolupracovníky psychiatry o současném stavu klinické psychologie. Ve dvou tříměsíčních kurzech pro dětské sestry karlovarského kraje přednášel o pedagogicko-psychologické tematice.

Řadu prací uveřejnili členové skupiny tiskem. S. Nevole publikoval: „Poznámky k citování a znalosti domácí psychiatrické literatury“ (Čs. psychiatrie 55/6: 408–409, 1959); „Census v psychiatrické léčebně dobřanské, jeho přínos a význam“ (Čs. psychiatrie, 55/2: 82–89, 1959); předmluva ke knize Langmeier a Matějček „Člověk známý neznámý“ (Praha 1959). Z. Havlíček publikoval přednášku „Básnický obraz a schizofrenní symptom“ (ve sborníku „Schizofrenia“, 1959).

I. Pondělíček (spolu s J. Pondělíčkovou) uveřejnil přednášku „Příspěvek k vyšetření kategoriálního myšlení u schizofreniků“ (tamtéž). V. Marcelliová (spolu se Štejgerlem) publikovala článek „Patří všechny neprospívající děti do zvláštní školy?“ (časopis Komenský, 1959). A. Velehradský otiskl popularisační články „Zbytečné obavy“, „Jedna z příčin“ a „Jednou nocí“, seznamující s úkoly a posláním psychologů v železniční dopravě (v časopise Západočeský železničář, 1959). J. Velkoborský uveřejnil článek „Dynamika afektivity v barevném pyramidovém testu“ (Čs. psychiatrie 55/6: 414–419, 1959). I. Pondělíček uveřejnil článek „Naše čtyři stěny a psychologická atmosféra“ (příspěvek psychologa k diskusi o interierové architektuře; Kultura, srpen 1959). Další práce, např. knižní publikaci „Neurosy a naše zdraví“ (spolu s J. Pondělíčkovou) odevzdal k tisku. (Z technických příčin není v přehledu zachycena přednášková, publikační a jiná odborná činnost E. Vencovského; z činnosti J. Velkoborského je zachycen jen zlomek.)

Již z tohoto stručného a neúplného přehledu jsou patrné klady i nedostatky dosavadní práce skupiny. Kladem je vedle šíře a pestrosti především úzké sepětí vykonané práce s potřebami praxe, největším nedostatkem byla organizační roztržitost, plynoucí z nedostatečné komunikace mezi členy skupiny. Vzájemná prostorová odloučenost členů a závislost na různých vnějších organizačních celcích byly hlavními zdroji poruch. Z tohoto poznání byly vyvozeny důsledky v tom smyslu, že v roce 1960 budou pravidelně v měsíčních intervalech konány samostatné schůzky skupiny s plánovaným programem. Tyto schůzky budou svolávány střídavě na jednotlivá pracoviště, aby tak bylo členům skupiny umožněno bezprostřednější poznání problematiky psychologické práce na všech úsecích.

Kromě uvedeného přednáškového programu je pro náplň schůzí počítáno s referáty z literatury, kasuistikami, aktualitami, výměnou zkušeností atd. Bylo také usneseno, že psychologové budou v rámci oblastní skupiny úzce spolupracovat podobným způsobem, jaký je obvyklý mezi zdravotnickými zařízeními (předávání psychologických nálezů, pomoc při ziskávání tzv. objektivních zpráv, rodinné anamnesy atd. a káramenstické sledování). Na pracovních schůzích budou také probírány chystané publikace členů skupiny. Přednostním úkolem bude rozšíření členské základny tak, aby postupně byla

podchycena, koordinována a zkvalitněna veškerá odborná psychologická i relevantní příbuzná práce v oblasti na pracovištích již existujících a vytvořeny podmínky pro vybudování pracovišť dalších.

E. Urban.

Hradec Králové.

Oblastní skupina v Hradci vznikla r. 1958, její ustavující schůze se konala 10. prosince 1958.

Tato oblastní skupina sdružuje koncem r. 1959 celkem 10 psychologů, z nichž 7 pracuje na úseku zdravotnictví, ostatní v oblasti školství. Skupina informovala o svém ustavení pracovníky z přílehlých oborů, kteří jsou rovněž zváni na její schůzky a někteří z nich (několik pedagogů a jeden lékař) se již také stali jejími řádnými členy.

V roce 1959 se konaly čtyři schůze skupiny. Bylo na nich předneseno celkem 8 referátů. Současnými teoriemi osobnosti se zabýval referát s. Mrkvičky, některými problémy psychosomatiky referát Dr. Daňka, významem empirických definic pro psychologii referát s. Kolářského, kybernetikou ve vztahu k psychologii referát Dr. Drozna. Předseda oblastní skupiny Dr. Langer přednesl referát na téma „Některé problémy se zařazováním dětí do léčebných a výchovných zařízení“ a společně s Dr. Novákem referát „Posuzování dorostu k povolání“. O novinkách v psychologické literatuře podali zprávy s. Stránská a s. Kolářský.

Pro rok 1960 byl naplánován počet schůzek vyšší, a to nejméně šest. V plánu je přednáška Dr. Madlafouska „Jak vznikala a co nového přinesla ethologie“, dále se počítá s referátem Dr. Langer o metodě kolektivního hodnocení, s. Valuše o psychologickém pohledu na vyučovací hodinu a s referáty s. Stránské a s. Kolářského o psychologických nálezech u pacientů s organickým poškozením mozku.

Pro zpestření programu svých schůzek plánuje oblastní skupina rozšíření spolupráce s jinými oblastními skupinami, především formou výměny referentů, což členové královo-

hradecké skupiny pokládají za užitečné zvláště u oblastních skupin početně slabších. Účinnou podporu v tomto směru by mohly poskytnout též početnější oblastní skupiny, jako je pražská skupina a brněnská pobočka.

Aleš Kolářský.

**Referáty přednesené r. 1959 v oblastní skupině
Čs. psychologické společnosti v Hradci Králové.**

Dr. St. Langer

MUDr. K. Daněk, Některé problémy psychosomatiky

Autor referuje o některých lékařských směrech, které zdůrazňují význam psychických činitelů při tělesných chorobách. Na základě bohaté zahraniční literatury rozebírá teoreticky zvláště psychoanalýzu, Pavlovovu školu, Cannonovo schema, antropologii a existencialismus. Poukazuje na nesourodost teorií a škol tzv. psychosomatiků a sám se pokouší nalézt cesty, jimiž mohou souviset psychické vlivy se vznikem tělesných nemocí: 1. Vyrovnání nespokojenosti či úzkosti náhradním uspokojením dosažitelnými požitky. 2. Poruchy v souvislosti s psychickou zátěží prožívaných emocí (což se projevuje hlavně v příslušné části kosterního svalstva). 3. Skupina nemocí vzniklých cestou podkorových ústředí a vegetativního nervstva. Pokouší se objasnit problém „volby příznaků“, tj. mimo jiné i otázku „kterou z nemocí či poruch životasprávy se záporné prožitky projeví. V závěru autor uvádí, že asi u jedné třetiny všech nemocných — podle jeho vlastních zkušeností u 20% — rozhodující význam v celkovém obrazu nemoci mají psychické stavy. Upozorňuje dále na nejasnost a nepřesnost termínu „psychosomatika“ a zdůrazňuje význam materialistického přístupu k této velmi široké a doposud nevyhraněné problematice.

Dr. Vladimír Drozen, Kybernetika a psychologie.

V poslední době se ukazuje, že studium kybernetiky má význam nejen v technických oborech, ale i u živých organismů. Autor uvádí četné paralely mezi strojem a organismem.

Definuje kybernetiku jako vědu, jejímž předmětem jsou zákonitosti jak počítačích strojů, tak organismů. Podrobně rozebírá teorii informace a problém tzv. „paměti“ elektrického počítačového stroje. Předvádí aparát – jediný svého druhu ve střední Evropě – „Myš v bludišti“, který sám sestrojil. Na principu „zpětné vazby a relátek se pokouší mimo jiné ukázat podobnosti mezi fyziologickými pochody v organismu a kybernetickým strojem. Správně autor uvádí, že přes četné podobnosti nelze tyto zákonitosti zcela ztotožňovat. Rozdíly mezi CNS a strojem vidí: 1. v tom, že u organismů přecházejí nápadně kvantita v kvalitu; 2. stroj je odkázán na to, co do něho vloží člověk; 3. ve vázanosti na okolí; 4. ve fylogenesi člověka. Pro psychologii má kybernetika dvojí význam: 1. Pochybnosti vyplývající ze složitých vztahů organismu a jeho prostředí. Problémem zůstává vhodné zachycování projevů organismu a prostředí. 2. Kybernetické vazby budou moci sloužit jako modely pro odhalování zákonitostí chování organismu. Kybernetika bude moci pomáhat řešit zvláště ty otázky, které byly zatím těžko přístupné pro velké množství různě rychle se měnících podmínek ovlivňujících vztahy mezi lidmi. Význam této otázky vynikne, uvědomíme-li si, že pocity štěstí člověka jsou vázány též na vztahy mezi lidmi.

Aleš Kolářský, prom. psycholog, Empirické definice v psychologii.

Autor upozorňuje, že pojmy klasické psychologie, které se ještě udržují v tradičních učebnicích psychologie, jsou empiricky fundovány introspekčními daty. „Jestliže současná psychologie nepovažuje za hlavní metodu introspekci, pak její základní pojmy musí být též jinak empiricky fundovány.“ Empirickým obsahem pojmu zde rozumí použitou metodu pozorování a výsledky. Vychází z Bridgmanovy věty, že „pojem je totéž co odpovídající operace“. Mluví zde o operacionálních definicích pojmů, které mohou nahradit dosavadní subjektivní pojmy klasické psychologie. Pozorovatelné funkční vztahy mezi proměnnými faktory ve stimulech a reakcích se nazývají empirické zákony, z nichž teprve se tvoří pojmové konstrukce. Dále se zmiňuje o problému objektivnosti slov a je-

jich uvědomění. Závěrem uvádí, že metodologie současné psychologie je stejná jako ve fyzice a fyziologii VNČ, i když metody nejsou tak přesné. Vědecké poznání předpokládá empirické definice pojmů. Požadavek operacionálních definic neznamená přijímat operacionalismus jako filosofický směr, který je idealistický.

Dr. St. Langer, Několik zkušeností se zařazováním dětí a mládeže do výchovných a léčebných zařízení.

Autor se pokouší na základě několikaleté zkušenosti a přístupné literatury roztrždit dosavadní dětské domovy, domovy mládeže a lékařská zařízení podle duševních a tělesných poruch. Děti byly umísťovány do dětských domovů často jen podle vnější symptomatologie chování, takže např. při návštěvě dětského domova se zvýšenou výchovnou péčí tam zjistil děti těžce neurotické, oligofrenické, po organických porážkách mozku, epileptické, tzv. psychopatické a konečně děti narušené z vadného rodinného prostředí. Zdůrazňuje různý přístup k těmto dětem, a to podle příčin projevů chování. Doporučuje výchovný postup ve speciálních skupinách. Autor uvádí mimo jiné příklad vlivu agresivního psychopata na neurotické dítě v těžce výchovné skupině dětského domova nevhodně sestavené. Dále upozorňuje na některé obtížnosti při zařazování dětí a mládeže do dětských domovů. Uvádí případy s nejasnou diagnosou a případy s komplikovanými poruchami. Každé zařazení je třeba řešit komplexně a zvážit všechny možnosti sociálního zapojení dítěte do lidské společnosti.

**Dr. St. Langer — MUDr. Mir. Novák,
Zkušenosti se zařazováním mládeže do povolání spoluprací
dorostového lékaře a psychologa.**

Jedním z hlavních úkolů dorostového lékaře je zařadit mládež do povolání. Z praxe vyplynulo, že časté neúspěchy mládeže v povolání a různé sporné případy pracovního zařazení spadají z velké části do oblasti psychologie, ale posílají

se k dorostovému lékaři. Proto dorostový lékař a psycholog vytvořili pracovní team, jehož výsledky z tříleté práce se zde uvádějí. Ukázalo se na skupině 276 případů, že je nutno přihlížet k celé řadě psychických činitelů. Autoři uvádějí psychologickou metodologii, kasuistiku, některé statistické výsledky šetření a závěry pro teorii i praxi, a to zvláště u mládeže s tzv. „změněnou pracovní schopností“.

S. Langer.

Havlíčkův Brod.

Oblastní skupina Čs. psychologické společnosti při ČSAV byla v Havlíčkově Brodě založena dne 8. 12. 1958. Předsedou skupiny byl zvolen promováný psycholog Mojmir Dolejší. V okruhu této OS je t. č. rozmístěno sedm pracovišť a to v Havlíčkově Brodě a v Jihlavě. Kromě Záchytného dětského domova v Jihlavě jde výhradně o pracoviště při zdravotnických zařízeních převážně psychiatrických, zaměřených především k dětské zdravotnické péči.

Skupina se zúčastnila krajské pedagogické konference v květnu 1959 v Havlíčkově Brodě. Na konferenci byl přednesen referát MUDr. M. Kytlicové „Duševní poruchy u dětí“ a referáty prom. psych. M. Dolejšího „Specifické poruchy rozumového vývoje“ a „K léčbě a výchově dětí na psychiatrickém oddělení“. Přednáška Dr. Kytlicové měla za cíl seznámit učitelkou veřejnost s nejčastějšími psychickými poruchami školních dětí, byla doplněna kasuistickým rozbohem a názornými demonstracemi dětí. Prvá z přednášek s. M. Dolejšího byla zaměřena na obtíže některých dětí, zvláště v psaní a čtení a na potíže plynoucí z precvičování leváctví. Druhá jeho přednáška byla spojena s demonstrací výchovného a výukového zařízení dětského psychiatrického oddělení v Havlíčkově Brodě. Na konferenci přítomní učitelé v diskusi přínos konference kladně hodnotili a přimlouvali se za pravidelnější styk pedagogů, lékařů a psychologů na společných akcích podobného rázu.

Osvětovou činnost vyvíjeli členové skupiny prostřednictvím přednášek, pořádaných Společností pro šíření vědeckých a politických znalostí. Členy skupiny bylo prosloveno celkem 14 přednášek na různá témata z psychologie a výchovy dítěte.

II. celostátní psychologické konference v Praze se aktivně účastnili dva členové skupiny, Dr. M. Schürer referátem „Pokus o novou techniku diagnostického rozhovoru s dětmi, zjišťování jejich morálního rozhledu“ a M. Dolejší příspěvkem „Psychologické vyšetření dětí s opožděným a nerovnoměrným rozumovým vývojem“.

V r. 1960 na základě zkušeností získaných v r. 1959, hodláme úspěšněji využít platformy organizační, kterou oblastní skupina ČSPS poskytuje pro diskusní a referátová vystoupení psychologů i pro navázání spolupráce s příslušníky příbuzných oborů.

Na r. 1960 plánujeme tyto akce:

1. Čtyři schůze členů skupiny, a to v každém čtvrtletí jednu. Jejich náplň budou tvořit referáty z literatury, krátká sdělení, diskuse o úkolech na pracovištích jednotlivých členů a organizační zprávy.
2. Zúčastnit se přípravy na I. celostátní sjezd čs. psychologů.
3. V rámci mezinárodního roku duševního zdraví uspořádat ve spolupráci s jinými organizacemi osvětové přednášky v kraji.
4. Navázat spolupráci se všeobecnou sekci Purkyňovy lékařské společnosti v Havlíčkově Brodě.

M. Dolejší.

Kroměříž.

V r. 1959 se konaly pravidelně jednou měsíčně schůze oblastní skupiny, jichž se účastnili především psychologové léčebny v počtu sedmi. Zváni byli a někdy se schůzek zúčastňovali též psychologové z dalších dvou kroměřížských pracovišť. Na schůzích bylo předneseno několik odborných referátů, dále zprávy z literatury a projednávány také organizační otázky. Psychologické metody v naší praxi byly hlavním tématem a v následujících diskusích docházelo k výměně zkušeností jednotlivých pracovníků, takže schůzky napomáhaly hlubšímu vzájemnému poznání a navázání lepších osobních styků mezi zúčastněnými psychologickými pracovníky.

Značná pozornost byla věnována přípravě referátů pro II. celostátní pracovní konferenci psychologů, na níž se podíleli Dr. Hradecký dvěma referáty, prom. psych. Mikešová jedním a prom. psych. Kratochvíl společně s prom. psych. Plaňavou rovněž jedním referátem. Členové oblasti přednesli ještě jiné odborné referáty a to prom. psych. Mikešová na schůzi psychologů v Brně na téma „Reakce dětí na náhlou změnu prostředí“, Dr. Hradecký přednesl na prvním celostátním semináři o soudní psychiatrii konaném v dubnu 1959 v Hradci Králové dva referáty o problematice přičetnosti a soudní psychologii.

Popularizační přednáškové činnosti se účastnili téměř všichni psychologové léčebny. S. Mikešová přednášela v kursu pro jeslové sestry o psychologii batolete (10 přednášek) a na rodičovských sdruženích o výchově dětí, asi 5 přednášek. Na témata duševní hygieny přednášeli s. V. Vyhlídal (10 přednášek o alkoholismu), s. Kratochvíl a Plaňava (15 přednášek o neurosách a manželství), s. Plocek (10 přednášek prevence duševních chorob a sexuální otázky), s. Janák (5 přednášek o prevenci duševních poruch), D. Hradecký (2 přednášky o neurosách). Dr. Janák přednášel také lektorům SČSP o hypnóze při přípravě krajského přednáškového cyklu „Do hlubin lidského života“ v Gottwaldově.

Uvedené přednášky psychologů byly pořádány okresním kabinetem zdravotnické osvěty, osvětovou besedou, okresním výborem SČSP, případně zdravotnickým odborem rady KNV, sdruženími rodičů a přátel školy. Konaly se v Kroměříži a také okolních městech a vesnicích.

Dr. K. Hradecký.

Zpráva o založení a činnosti Stredoslovenskej oblastnej skupiny Slovenskej psychologickej spoločnosti pri SAV v Žiline za rok 1959.

Dňa 12. mája 1959 konalo sa v Žiline ustanovujúce zhromaždenie Stredoslovenskej oblastnej skupiny SPS pri SAV, ktorá má združovať a koordinovať prácu psychologov žilinského a banskobystrického kraja. Zhromaždenia sa zúčastnil za Ústredný výbor SPS jeho tajomník Dr. J. Daniel. Pracovná náplň zhromaždenia sledovala cieľ oboznámiť prítomných – psychologov i nep psychologov s možnosťami využitia odborných psychologických poznatkov v najrozličnejších odvetviach spoločenskej praxe, aby sa tým vytvorila základňa pre nastolenie úloh, ktoré stoja pred oblastnou skupinou SPS v špeciálnych podmienkach žilinského a banskobystrického kraja. O psychológii v zdravotníctve referoval MUDr. Ž. Adamica z psychiatrického oddelenia KÚNZ v Žiline, o psychológii práce PhDr. J. Daniel z Psychologického laboratória SAV z Bratislavy, o výskume pracovných podmienok zamestnancov ČSD - MUDr. J. Čierny, závodný lekár ČSD z Vrútok a o psychológii vo výchove a vo vyučovaní prof. I. Šipoš z Pedagogického inštitútu v Martine. Po bohatej diskusii sa uskutočnili voľby výboru oblastnej skupiny; za predsedu bol zvolený PhDr. Ladislav Košč, klinický psychológ z KÚNZ v Žiline a za tajomníka prof. Ivan Šipoš z Pedagogického inštitútu v Martine. Vedenie oblastnej skupiny načrtlo potom hlavné úlohy, ktoré stoja pred členmi v smere prehĺbenia ich vlastnej odbornosti i v smere prenášania odborných psychologických poznatkov do rozličných odvetví spoločenského diania v našich dvoch krajoch.

Po zakladajúcom valnom zhromaždení, ktoré sa uskutočnilo v Žiline dňa 12. júna 1959, rozvíjala sa činnosť Stredoslovenskej oblastnej skupiny SPS v súhlase s udanými smernicami predovšetkým v týchto troch oblastiach:

1. Organizácia členskej základne:

a) Do dňa založenia oblastnej skupiny bolo evidovaných len 9 riadnych členov z celej stredoslovenskej oblasti (5 psychológov a 4 lekári). Na konci r. 1959 evidencia stúpila na počet 15 riadnych členov (9 psychológov, resp. učiteľov JSS a 6 lekárov).

b) Na začiatku činnosti oblastnej skupiny v žilinskom a banskobystrickom kraji bolo organizovaných v Slov. psychologickéj spoločnosti len naozaj minimálny počet členov (spolu traja). Do konca r. 1959 navrhlo vedenie oblastnej skupiny na prijatie za členov SPS ďalších troch pracovníkov v psychológii, resp. v príbuzných odboroch.

c) Už za pol roka činnosti oblastnej skupiny vytvorili sa predpoklady pre vzájomnú výmenu odbornej literatúry (kníh i časopisov) medzi jednotlivými členmi oblastnej skupiny, a to nielen takej, ktorú jednotliví členovia vlastnili, ale aj takej, ktorú mali k dispozícii na svojich pracoviskách.

d) Schôdzky spoločnosti sa stali za pol roka činnosti oblastnej skupiny nielen fórom, ktoré provokovalo všetkých členov k zintenzívneniu vlastného odborného rastu a ktoré malo zásadnú zásluhu na vzájomnej výmene znalostí a skúseností, ale aj fórom pre vzájomné zblíženie sa po celom kraji roztratených pracovníkov, ktorí predtým o sebe ani nevedeli a teraz sa stali priateľmi a spolupracovníkmi.

e) Okrem psychológov a lekárov (psychiatrov a neurológov) sa k aspoň pasívnej spolupráci prihlásili aj učitelia s inou aprobáciou, resp. učitelia bez vysokoškolského vzdelania, ktorých považujeme za mimoriadnych členov, ktorí však majú už dnes predpoklady stať sa skutočne plodnými spolupracovníkmi a propagátormi psychológie ako vedy.

2. Zdvíhanie odbornej úrovne psychologickéj práce v našich krajoch vôbec:

a) V spolupráci s Pedagogickým inštitútom v Martine a Krajským pedagogickým ústavom v Žiline bolo uskutočnených viac podujatí v rámci akcie ďalšieho vzdelávania učiteľov (najmä defektológov) a výchovných pracovníkov pre celý žilinský kraj, ktorých náplň bola prejednaná s vedením odbočky SPS a na ktorých prednášali pracovníci, doporučení priamo vedením oblastnej skupiny.

b) Podobne bolo tomu aj v osvetovej práci v rámci podujatí Spoločnosti pre šírenie vedeckých a politických poznatkov. Za predsedu sekcie pedagogiky-psychológie pri krajskom výbore Spoločnosti pre šírenie ved. a polit. poznatkov bol zvolený tajomník oblast. skupiny SPS, ktorý spolu s predsedom oblastnej skupiny a s inými jej členmi dbal prísne na odbornú kvalitu osvetových prednášok z psychológie a príbuzných disciplín v rámci celého Žilinského kraja, najmä ale priamo v Žiline, kde prebiehal cyklus prednášok v rámci Ľudovej univerzity a Ľudových akadémií. Traja členovia oblastnej skupiny dostali za svoju prednášateľskú činnosť v r. 1959 pochvalné uznanie od Krajského výboru Spoločností pre šírenie ved. a polit. poznatkov v Žiline.

c) To isté sa nám však nepodarilo uskutočniť v oblasti banskobystrického kraja, a to hlavne preto, že z tohoto kraja sa na práci oblastnej skupiny napriek našim opätovným výzvam nezúčastňoval ani jeden psychológ. Keďže psychológovia zo Žilinského kraja by neboli stačili splniť úlohy, ktoré by im boli pripadli ako dôsledok aktivácie spolupráce Oblastnej skupiny s krajským vedením Spoločnosti pre šírenie ved. a polit. poznatkov a s Krajským pedagogickým ústavom v Banskej Bystrici, radšej sa od tejto aktivácie upustilo.

3. Práca oblastnej skupiny v úzkom slova zmysle:

a) Okrem Zakladajúceho valného zhromaždenia, na ktorom odzneli štyri referáty od členov našej oblastnej skupiny, v r. 1959 zorganizovali sme ešte štyri pracovné schôdzky, na ktorých odznelo 5 pôvodných prác na psychologické témy, ďalej boli podané štyri referáty o celoštátnych alebo celonárodných zjazdoch alebo seminároch s psychologickou alebo príbuznou tematikou a 3 podrobné referáty o odbornej literatúre tuzemskej i zahraničnej.

b) V r. 1959 pripravili sa predpoklady pre uskutočnenie monotematického sympózia o osobnosti, ktoré sa uskutočnilo už v januári 1960 a ktoré sa skladalo zo 6 špecializovaných a v jednotný celok zladených prednášok, ktoré sa stali podkladom pre vypracovanie tém 2. ročníka Ľudovej univerzity v Žiline na rok 1960-61.

Vcelku teda možno konštatovať, že vedenie Slovenskej (resp. Československej) psychologickéj spoločnosti zriadením Stredoslovenskej oblastnej skupiny v Žiline prispelo skutočne

účinne k rozšíreniu a skvalitneniu práce pracovníkov v psychológii a v príbuzných odvetviach a k ich organizácii a plánovaniu v rámci krajov žilinského a banskobystrického, čo sa jasne ukázalo na práci tejto skupiny už za prvý polrok jej existencie a čo sa istotne ešte jasnejšie ukáže v jej ďalšom účinkovaní.

Dr. Ladislav Košč, predseda.

Zpráva o činnosti Východoslovenskej oblastnej skupiny Slovenskej psychologickéj spoločnosti SAV v Košiciach.

Východoslovenská oblastná skupina SPS bola založená dňa 6. III. 1959 na ustanovujúcom valnom zhromaždení za prítomnosti tajomníka Slovenskej psychologickéj spoločnosti dr. J. Daniela. Do predsedníctva výboru boli zvolení prom. psych. Š. Bednárík, dr. J. Hvozdík, E. Kordíková, dr. Š. Tatranský na čele s predsedom dr. A. Stančákom.

Východoslovenská oblastná skupina sústreďuje 16 psychológov z Košickej oblasti, pracujúcich hlavne v oboroch klinickej a pedagogickej psychológie. Náplň jej pracovnej činnosti možno rozdeliť do 3 častí: 1. pravidelné pracovné zasadnutia, 2. činnosť populárne osvetová a 3. organizačná.

1. Pracovné zasadnutia sa konajú pravidelne raz za 6 týždňov mimo prázdninového obdobia. Na zasadnutia sú členovia pozývaní pozvánkami. Náplň programu tvoria referáty o rôznych podujatiach nielen Psychologickej, ale aj iných spoločností. Jadrom pracovného zasadnutia sú teoretické referáty zo zameraním na štúdium osobnosti či už z aspektu pedagogického alebo klinicko-medicínskeho a na štúdium emócií.

Od založenia Východoslovenskej oblastnej skupiny bolo prednesených a prediskutovaných 30 rôznych referátov, z toho 6 vlastných vedecko-výskumných prác.

2. V populárne osvetovej činnosti jednotliví členovia prednášajú populárne psychologické prednášky pre širokú verejnosť v mestách aj na dedinách. Prednášky organizuje Spoločnosť pre šírenie polit. a vedeckých poznatkov. Boli úspešne

prevedené dva cykly prednášok ľudovej univerzity, okrem toho bol celý rad prednášok prednesených priamo v jednotlivých závodoch a školách. Celkom bolo prednesených 35 populárne osvetových prednášok pre širokú verejnosť.

3. V rámci organizačnej činnosti z iniciatívy Východoslovenskej oblastnej skupiny bola založená Psychologická výchovná klinika, ktorá zahájila svoju činnosť v marci 1960. T. č. sa zameriava Východoslovenská oblastná skupina na realizáciu návrhu Slovenskej psychologickéj spoločnosti na zriadenie laboratória pre fyziológiu a psychológiu práce pri VSŽ v Košiciach.

Všetci členovia Východoslovenskej oblastnej skupiny javia o prácu veľký záujem. Na pracovných zasadnutiach je 60 až 80% účasť. Diskúsie bývajú živé a každý člen ochotne sa zapája do prednáškovej činnosti, či už v rámci pracovných zasadnutí alebo pre širokú verejnosť.

Dr. A. Stančák.

II. pracovní konference čs. psychologů.

Čs. psychologická společnost uspořádala v Praze ve dnech 28.–31. října 1959 II. pracovní konferenci čs. psychologů, jíž bylo přítomno 260 účastníků z řad psychologů a těch pracovníků příbuzných oborů, jejichž zaměření s psychologickou problematikou bezprostředně souvisí.

Konference, jak zdůraznil v úvodním referátu prof. Dr. J. Doležal, měla za úkol nejenom poskytnout přehled o současném stavu vědecko-výzkumné práce na úseku psychologie a umožnit výměnu názorů o tématech přednesených referátů, nýbrž také provést první krok v přípravě I. celostátního sjezdu psychologického, který by měl řešit otázku, jak mohou čs. psychologové dosáhnout kvalitativně vyšší úrovně své vědy i vědecko-výzkumné práce a čím konkrétně přispějí ve třetí pětiletce ke zvýšení efektivnosti práce hlavně v pedagogice, ve výrobě a ve zdravotnictví — tzn. v oborech, k nimž se vztahují hlavní odvětví užité psychologie.

Jednání konference probíhalo jednak v plenu, kde byly předneseny referáty zásadního významu, jednak v paralelně zasedajících sekcích, a to teoreticko-metodické, pedagogické, zdravotnické a ekonomické.

V plenárním zasedání byly předneseny následující referáty: Prof. Dr. V. Chmelař: „Úloha psychologie při přestavbě socialistické školy“, v němž autor uvedl závažné psychologické úkoly vyplývající z přestavby našeho školství, rozebral příčiny dosud neuspokojivé aplikace psychologických poznatků ve výchovně-vzdělávacím procesu a navrhl některá konkrétní opatření, jež by zlepšila jak možnosti výchovné práce na tomto poli, tak i pomoc psychologie naší pedagogické praxi.

Referát prof. Dr. Vl. Tardyho „Neopositivismus v psychologii“ podal kritické zhodnocení pozitivistického přístupu ke zkoumání psychických procesů, jenž se značnou měrou uplatnil v řadě psychologických směrů, zvláště operacionalismem.

Příspěvek Dr. M. Bažányho „Niektoré metodologické problémy v súčasnej psychológii“ navazoval na tematiku referátu předchozího.

Referát prof. Dr. J. Linharta „Současné problémy teorie učení“ měl ujasnit teoretické základy dialekticko-materialistického pojetí učení. Autor zde vyzdvihl nutnost orientace na perspektivní úkoly komunistické výchovy zároveň s potřebou studia současných objektivních podmínek, podrobil kritice dosavadní teorie učení a vytkl několik aspektů, které pokládá za základní pro skutečně vědeckou teorii učení (aspekt fyziologický, genetický aspekt daný principem spojování tělesné a duševní práce a aspekt obsahový).

Referát Dr. J. Koščo „Vývin specifičnosti psychologických metod“ podal přehled o vývoji metodologických koncepcí a metod v psychologii i jejich kritiku. Referent podtrhl hlavně fakt, že psychický jev se mění v závislosti na určitých časových podmínkách a proto je třeba důsledně dialekticky uplatňovat v psychologickém zkoumání princip historičnosti, historický aspekt.

Zpráva Dr. D. Tollingerové obsahovala zevrubné informace o výsledcích prvního všesvazového sjezdu psychologů, konaného r. 1959 v Moskvě.

V sekci teoreticko-metodické bylo předneseno celkem 20 referátů, zčásti věnovaných obecným teoretickým otázkám (vztahu psychologie a fyziologie, metodickému přístupu k problematice osobnosti, teorii informací ve vztahu k psychologii a otázce společenské funkce emocí), převážně však konkrétním výzkumům základního rázu.

Uvádíme dílčí resoluci sekce:

Referáty a diskuse teoreticko-metodické sekce ukázaly, že filosofickým východiskem naší psychologie je dialektický a historický materialismus. Filosofickým základům psychologie není však věnováno tolik pozornosti, kolik zasluhují. Jen tak si lze vysvětlit přílišné zdůrazňování některých dílčích otázek bez souvislosti s psychologickou teorií nebo s aktuálními otázkami společenské praxe, jež se někdy vyskytla. Je to zčásti projev pozitivistického postoje k úkolům vědy. Ten se projevuje i v užívání terminologie zavedené novopositivisty, což by mohlo vést i k přejímání jejich nesprávných filosofických tezí. Naši psychologové správně konstatují přírodní i společenskou

podmíněnost duševního života, ale podrobnosti těchto vztahů nejsou ve všem jasné.

Proto je třeba, aby byla věnována větší pozornost některým otázkám filosofického dosahu, především překonání zbytku pozitivismu a biologismu v psychologii. Dále je třeba, aby si naši psychologové hlouběji osvojili dialektickou metodu. To platí jak pro obecnější problémy jako vztah psychologie a fyziologie, tak pro speciálnější témata.

Referáty dále ukázaly, že naši psychologové nezůstávají u obecných programových prohlášení, nýbrž, že v konkrétních výzkumech přispívají k obohacení psychologické vědy. Někdy však byly činěny z úzce vymezených výzkumů neodůvodněné, velmi dalekosáhlé obecné závěry. Přestože některé referáty trpěly nedostatkem informovanosti o současném stavu zkoumaného problému ve světové vědě, je třeba zdůraznit, a obsah nejlepších referátů tomu nasvědčuje, že čs. psychologové jsou s to přispět k pokroku psychologie. Referáty se jen výjimečně týkaly málo závažných otázek. Obsahově ukázaly, že tematika výzkumu není dosud dostatečně sjednocena. Proto bude třeba usilovat o větší tematickou koncentraci.

Pokud jde o metody, leží jejich hlavní problematika v oblasti psychologie užité, kde naléhavost praktických požadavků svádí k užívání metod nevyzkoušených nebo sice tradičně doporučovaných, ale přesto pochybných. Objevuje se tu také jistá roztržitost metod místo použití nejvhodnějších přístupů komplexních. Bude tedy třeba prozkoumat metody zejména diagnostické z hlediska jejich teoretických základů.

Z témat, jež nemohla být plně prodiskutována na této konferenci, se navrhuje projednat hlouběji na zvláštních zasedáních tato: vztah filosofie a speciálních věd vůbec, vztah psychologie a fyziologie, vztah psychologie a společenských věd, gnoseologické předpoklady užití statistických metod, vztahy teorie informací a kybernetiky k psychologii a problémy osobnosti. V teoretické sekci byly velmi málo zastoupeny otázky sociální determinace duševního života, jež byly více respektovány v sekcích ostatních. Bude třeba, aby jim byly věnovány i obecněji zaměřené práce.

Sekce pedagogická měla na programu celkem 28 referátů s tematikou velmi rozmanitou. Bylo zde pojednáno o základních otázkách vývoje dítěte, o některých výchovných problémech předškolního věku, o vytváření pojmu čísla a ně-

kterých dalších abstraktních pojmů žáků, o vztazích žáků ve třídě, o školských konfliktových situacích, dětských deprivacích a o psychologické přípravě učitelů; řada dalších příspěvků byla věnována otázkám diagnostickým i jiným.

Sekce hodnotila jednání takto:

Přednesených 28 referátů lze hodnotit jako slibný krok vpřed na úseku pedagogické psychologie. Zvláště kladně lze hodnotit fakt, že většina těchto referátů byla pokusem o řešení praktických problémů a že mnohé z nich naznačují směrnice pro různé momenty výchovné praxe. Jiné referáty měly svou teoretickou hodnotu v odhalování vývojových zákonitostí, z nichž rovněž plynou důležité závěry pro praxi. Ukazuje se, že čs. psychologové pracující na úseku výchovy už dnes mohou přispět k řešení různých praktických výchovných problémů. Na konferenci se ovšem ještě nemohly projevit výsledky práce na výzkumných úkolech zařazených do státního stěžejního plánu „Škola v etapě dovršení socialismu a přechodu ke komunismu“. Tento plán musí být rozhodujícím podnětem v rozvinutí psychologického výzkumu v klíčových otázkách naší současné výchovy. Zůstává úkolem čs. psychologů, aby získali důkladnou orientaci v základních ideologických a filosofických otázkách plánovaných úkolů, a aby iniciativně přistupovali i k řešení dalších úkolů, které v celostátním plánu ještě obsaženy nejsou. Nejbližším naléhavým úkolem pak je rozpracování celostátního plánu na konkrétní plány etapové pro jednotlivá pracoviště, zajištění správného metodického přístupu k řešení jednotlivých problémů i zajištění správné organizace výzkumné práce na jednotlivých pracovištích.

Je nutné, aby k plnění tohoto úkolu českoslovenští psychologové přistupovali s vědomím, že je jejich občanskou povinností, aby svou práci zaměřili právě tím směrem, který na úseku komunistické výchovy určuje strana a vláda.

V sekci pro užití psychologie ve zdravotnictví bylo předneseno celkem 16 referátů. Polovina sdělení byla věnována zkušenostem s některými diagnostickými metodami a jejich hodnocení, dvě práce se zabývaly teoretickými předpoklady psychoterapie, dvě problematikou neuros, tři přednášky byly z ostatních (nepsychiatrických) oblastí medicíny (pracovního lékařství, gynekologie a pediatrie). Patnáct

dalších prací zdravotnických psychologů bylo předneseno v jiných sekcích.

Sekce provedla následující závěrečné hodnocení:

Přehlížíme-li tématický okruh přednášek zdravotnické sekce, je nutno konstatovat, že nemůže být považován za zcela typický pro činnost zdravotnických psychologů ani co do výběru témat ani co do počtu příspěvků. Je také třeba litovat toho, že se kromě jediného referátu předneseného v sekci teoreticko-metodické nezabývala ani jedna práce otázkami prevence a osvěty ve zdravotnictví, ač právě těmto okruhům problémovým by měla být ze strany zdravotnických psychologů věnována zvýšená pozornost, poněvadž v prevenci je jádro moderní socialistické zdravotní péče o člověka.

Velmi dobře byl z přednesených referátů patrný stále se rozšiřující a rostoucí příspěvek zdravotnických psychologů k péči o zdraví našeho lidu. Zároveň však referáty ve zdravotnické sekci také ukázaly, že se psychologové na tomto úseku nespokojují pouhou rutinní prací, ale že se v pozoruhodném rozsahu věnují i vědecko-výzkumné práci, přispívajíce se zdarem k řešení nejen odborné problematiky svého oboru, ale i k rozvíjení psychologické teorie vůbec. Řada prací přitom potvrdila, že jim nejde ve výzkumné práci snad jen o to, aby si ověřovali diagnostickou hodnotu jednotlivých metod, ale že se stále častěji zamýšlí nad teoretickými základy používaných metodik, zkoumají zásadně předpoklady a možnosti jejich použití a kriticky je hodnotí.

Je z toho patrné, že si psychologičtí pracovníci většinou začali uvědomovat nebezpečí, jež by hrozilo jejich rutinní i výzkumné práci, kdyby přeceňovali technickou stránku metodického přístupu a nezkoumali dostatečně pečlivě skutečnou poznávací hodnotu použitých metod. Vydávali by se tak nebezpečí, že ztratí oporu v psychologické teorii a sklouznou do praktikismu.

Psychologové ve zdravotnictví rovněž vítají, že právě na půdě Čs. psychologické společnosti má dojít k poradě se zdravotnickými pracovníky, jak po tom už častěji volali, chtějíce prodiskutovat zejména otázku čím a v jaké míře může psycholog za dané situace psychologické teorie odpovědně přispět k řešení běžně mu předkládaných úkolů.

Na druhé straně se psychologové pracující ve zdravotnictví domnívají, že je povinností vysokoškolských pracovišť, aby soustavně seznamovala vhodnou formou psychology v praxi s pokroky psychologické teorie a přispívala tak nejen ke praktickému rozboru jejich metodické výzbroje, ale i k těsnému spojení teorie a praxe, jež i v psychologii zdravotnické může jedině přinést plody hojné péče, která se věnuje jak zdravotnictví tak psychologii v socialistickém Československu.

V sekci ekonomické bylo 17 referátů, které se zabývaly pracovním výcvikem a výchovou dorostu, psychologickými zásadami výběru a rozmísťování zaměstnanců, problémy tzv. inženýrské psychologie a úkoly psychologie v československé armádě.

Závěrečné ohodnocení:

Při porovnávání práce sekce s jejím pracovním zasedáním v r. 1957 ve Smolenicích, vystupuje do popředí především zvýšený počet přednesených referátů i aktivních účastníků zasedání, širší společenský dosah přednesených prací, jakož i jejich větší tematická diferenciaci a vyšší teoretická i metodická úroveň. Průběh jednání v sekci ukázal, že pracovníci na úseku ekonomické psychologie si uvědomují význam nových organizačních a technických prostředků pro celkový ekonomický rozvoj u nás, neztrácejí při tom ze zřetele jejich společenské důsledky. V řadě prací byly rozebrány psychologické problémy nových forem zvyšování produktivity práce (mechanizace, automatizace) a bylo upozorněno na nutnost předstihu v jejich teoretickém řešení.

V této souvislosti je nutno konstatovat, že ještě stále se nevěnuje dostatečná pozornost psychologickým problémům vyplývajícím z nových aspektů přípravy na povolání a jeho volbu, výchovně uvědomělého vztahu k práci a psychologickým otázkám přetváření socialistického způsobu života.

Tematicky převládala v přednesených referátech psychologická problematika konstrukce strojů, bezpečnost práce a průmyslového zdravotnictví. Značná část byla věnována hledání nových metodických přístupů k psychologickému rozboru pracovní činnosti a časově prostorové orientaci na pracovišti. V tomto směru se projevily první náznaky komplexního přístupu k výzkumným problémům, zejména spolupráce s fy-

ziology a techniky. Kolektivnost výzkumů je však dosud omezena pouze na jednotlivá pracoviště. Bylo by také žádoucí urychleně přistoupit ke koordinaci výzkumné práce a rozpracování plánů hlavních výzkumných úkolů v celé oblasti psychologie.

Z hlediska uplatňování psychologických poznatků v oblasti ekonomiky třeba kladně hodnotit, že poznatky celé řady výzkumů byly již úplně uvedeny do praxe ve formě čs. státních norem, pokynů pro konstruktéry a projektanty, zásad výběru a hodnocení pracovníků pro riziková pracoviště a diagnostických prostředků pro sledování toxických vlivů za účelem prevence. Přesto se však stále ještě zřetelně pocituje nutnost hlubší obeznámosti se skutečnými potřebami společenské praxe.

Při hodnocení teoretické a metodické úrovně přednesených referátů je třeba konstatovat snahu vycházet ze základních tezí marxistické psychologie, zvláště v souvislosti psychiky s činností a z teze o společenské determinovanosti lidské psychiky. Zvláště plodný se ukázal metodický přístup v referátech zaměřených převážně teoreticky a věnovaných základním hlediskům rozboru pracovní činnosti, vztahu činnosti k rozvoji schopností a vytváření dovedností. Další rozvoj výzkumu v oblasti ekonomické psychologie si však vyžaduje ještě užšího sepětí s výzkumnou prací na úseku obecné psychologie.

Bohatý program konference doplňoval ještě diskusní večer věnovaný otázkám odborné přípravy psychologů.

Na základě shora zmíněného cíle konference a kritérií pro posouzení vytčených v úvodním referátu prof. J. Doležala pro zhodnocení jednotlivých referátů, bylo provedeno souhrnné závěrečné zhodnocení celého konferenčního jednání; výsledkem je uvedená rezoluce:

Ve dnech 28. — 31. října t. r. se sešli českoslovenští psychologové na pracovní konferenci, kde si v duchu XI. sjezdu KSČ a na základě směrnic ÚV KSČ a vlády ČSSR pro vypracování třetího pětiletého plánu vytkli úkol vykonat první kroky k přípravě sjezdu československých psychologů. Tento sjezd, plánovaný na r. 1960, má určit pracovní plány československých psychologů ve třetí pětiletce, tj. řešit:

1. co psychologové podniknou, aby dosáhli kvalitativně vyšší úrovně své vědecké práce a zkvalitnění vědecko-výzkumné základny svého oboru;
2. jaklepší na svém úseku výchovu vědeckých, výzkumných i odborných pracovníků;
3. čím přispějí ve třetí pětiletce ke zvýšení efektivnosti práce v těch úsecích společenské praxe, kde jsou zapojeni, zejména v pedagogice, ve zdravotnictví a ve výrobě.

Konference se zabývala především současným stavem výzkumné a odborné práce na úseku psychologie. Zjistilo se, že výzkumná činnost vykazuje ve srovnání s předválečnou dobou pozoruhodný rozvoj. Bylo také konstatováno, že tato činnost je v podstatě správně marxisticky orientována, a že se v převážné většině usiluje o řešení společensky důležitých otázek. Zároveň však tento rozbor také ukázal, že úspěšné řešení teoretických otázek i praktických úkolů vyžaduje ještě intenzivnější práci na filosofických a ideologických základech psychologie a hlubší osvojení dialekticko-materialistické metody.

Tematika, o níž bylo na konferenci referováno, se vyznačovala značnou roztržitostí. Vědecko-výzkumná práce psychologů není dostatečně koordinována — až na obor pedagogické psychologie chybí plán hlavních úkolů — ve volbě témat a v jejich zpracování stále ještě převládá individualismus. V důsledku toho jsou některé významné problémy opomíjeny nebo nedostatečně řešeny, což vede k určitému prakticismu v odborné práci a brzdí na některých úsecích pomoc praxi vůbec. Dalším důsledkem je vleklý nedostatek předstihu psychologické teorie před požadavky praxe.

Při zapojení psychologů do budovatelských úkolů v příští etapě vývoje naší společnosti spějící ke komunismu, je třeba usilovat o to, aby jejich účast na těchto úkolech byla ve shodě se skutečnými potřebami společenské praxe. Proto musí být úkoly psychologů plánovány v dohodě s pracovníky z praxe, zejména pedagogy, lékaři, ekonomy a techniky. K tomu účelu budou v příštích měsících postupně svolány zvláštní pracovní porady za účasti odborníků uvedených oborů jakožto další článek přípravy I. sjezdu československých psychologů.

Z jednání konference dále vyplynulo, že i v odborném školení psychologů je nutné pevnější sepětí studia s praxí. V sou-

vislosti s tím byl znovu zdůrazněn význam praktických i životních zkušeností pro úspěšnou odbornou práci v psychologii.

Ústřednímu výboru Čs. psychologické společnosti a Komisi pro psychologii při VI. sekci ČSAV se na základě rozboru současného stavu práce československých psychologů ukládá:

1. aby se při odstraňování nedostatků v odborné práci a v úsilí o další rozvoj výzkumné a praktické činnosti na úseku psychologie soustavněji než dosud opíral o pomoc KSČ ve všech jejích organizačních složkách;
2. aby s podporou ČSAV zajistil vypracování plánu nejdůležitějších vědecko-výzkumných úkolů a jejich účelné rozdělení na jednotlivá vědecko-výzkumná pracoviště a zajistil také jejich plnění;
3. aby zintenzivnil vědecko-výzkumnou a ideovou práci zejména rozvíjením kolektivních a překonáváním individualistických forem práce, jakož i soustavným rozšiřováním a prohlubováním spolupráce s pracovníky příbuzných vědeckých oborů i s pracovníky z praxe;
4. aby připravil po organizační a ideové stránce shora zmíněné porady a vykonal všechny další ideové, odborné i organizační přípravy ke svolání I. sjezdu čs. psychologů.

V. Bokorová.